

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ O
KORPORATIVNOM UPRAVLJANJU**

2013.

**HRVATSKA AGENCIJA ZA
NADZOR FINANCIJSKIH USLUGA**

HANFA

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
Miramarska 24b, 10000 Zagreb
www.hanfa.hr
Telefon: +385 1 6173 200
Telefax: +385 1 4811 406

Grafička priprema: Michel d.o.o.

ISSN 1848-2333

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korištenja podataka obvezno navedu izvor.

Sadržaj

Uvod	4
1. Godišnji izvještaj o korporativnom upravljanju izdavatelja dionica	5
1.1. Uvod	5
1.2. Kapital i podrijetlo kapitala	9
1.2.1. Temeljni kapital	9
1.2.2. Vlasnička struktura	9
1.2.3. Podrijetlo kapitala izdavatelja	11
1.3. Organi izdavatelja	12
1.3.1. Uprava	12
1.3.2. Nadzorni odbor	16
1.3.3. Naknade	20
1.3.4. Naknade članovima uprave izdavatelja dionica	20
1.3.5. Naknade članovima nadzornog odbora izdavatelja dionica	23
1.3.6. Naknade višem rukovodstvu izdavatelja dionica	24
1.3.7. Transakcije s povezanim osobama	24
1.3.8. Sukob interesa	25
1.3.9. Glavna skupština	26
1.4. Revizija i kontrola	28
1.4.1. Unutarnja revizija i kontrola	28
1.4.2. Upravljanje rizicima društva	29
1.4.3. Vanjska revizija	30
1.5. Odnosi s ulagateljima	30
1.5.1. Internetske stranice izdavatelja	30
1.5.2. Isplata dividende	31
2. Godišnji izvještaj o korporativnom upravljanju izdavatelja korporativnih obveznica	32
2.1. Kapital i podrijetlo kapitala izdavatelja obveznica	32
2.1.1. Vlasnička struktura izdavatelja obveznica	33
2.1.2. Vlasnička struktura imatelja korporativnih obveznica	34
2.2. Organi izdavatelja	35
2.2.1. Uprava	35
2.2.2. Nadzorni odbor	39
2.3. Naknade	42
2.3.1. Naknade članovima uprave	42
2.3.2. Naknade članovima nadzornog odbora	43
2.3.3. Transakcije s povezanim osobama	44
2.3.4. Sukob interesa	45
2.4. Revizija i kontrola	46
2.4.1. Unutarnja revizija i kontrola	46
2.4.2. Upravljanje rizicima društva	46
2.4.3. Vanjska revizija	46
Popis tablica	47
Popis grafikona	48

Uvod

Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (dalje u tekstu: Hanfa) i četvrtu je godinu zaredom izradila Godišnji izvještaj o korporativnom upravljanju (dalje u tekstu: Izvještaj), u kojem je vidljiva dosegnuta razina korporativnog upravljanja izdavatelja čiji su vrijednosni papiri uvršteni na uređeno tržište u Republici Hrvatskoj.

Korporativno upravljanje na području Europske unije i ostalih zemalja u regiji i svijetu usmjereno je na povećanje odgovornosti relevantnih osoba unutar samog društva te jačanje mehanizama unutarnje i vanjske kontrole, kao i povećanje zahtjeva transparentnosti poslovanja prema dioničarima i ulagateljima.

Izvori podataka

Kao i prethodnih godina, za izradu četvrtog broja Izvještaja podaci su prikupljeni izravno od izdavatelja, od Zagrebačke burze d.d. (dalje u tekstu: Zagrebačka burza), od Središnjeg klirinškog depozitarnog društva d.d. (dalje u tekstu: SKDD) te iz sudskog registra.

Upitnik za izradu godišnjeg izvještaja o korporativnom upravljanju za 2013. godinu (dalje u tekstu: Upitnik) odnosi se na sve izdavatelje koji su bili uvršteni na uređeno tržište Zagrebačke burze na dan 31. prosinca 2013. godine. Upitnik je opsežan i sadrži pitanja o osnovnim podacima izdavatelja, vlastitim dionicama, strukturi uprave i nadzornog odbora, sjednicama uprave i nadzornog odbora, komisijama nadzornog odbora, naknadama i opcijama članovima uprave i nadzornog odbora, svim održanim glavnim skupštinama, Kodeksu korporativnog upravljanja¹, unutarnjoj i vanjskoj kontroli i rizicima, sukobu interesa, isplata dividendi itd.

U skladu s Pravilnikom o podacima koje su izdavatelji čiji su vrijednosni papiri uvršteni na uređeno tržište u Republici Hrvatskoj obvezni dostavljati Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga te o obliku, rokovima i načinu njihovog dostavljanja (Narodne novine, br. 66/14), rok za dostavu Upitnika je 30. lipnja tekuće godine.

Tržište kapitala u 2013. godini

Nastavak smanjenja gospodarske aktivnosti te posljedično i likvidnosti u gospodarstvu utjecao je i na aktivnosti na tržištu kapitala uzrokujući daljnji trend niske likvidnosti trgovanja na Zagrebačkoj burzi, uz blagi pad ukupnog prometa od 1,2%, te nastavak trenda prestanka uvrštenja izdavatelja dionica na uređenom tržištu. Što se tiče kretanja na tržištu, CROBEX®, kao najznačajniji pokazatelj kretanja cijena dionica, narastao je za 3,1% u odnosu na 2012., dok je CROBIS®, kao najznačajniji pokazatelj kretanja cijena obveznica, pao za 4,4%. Događanja na tržištu kapitala obilježile su i predstečajne nagodbe koje su se provodile nad izdavateljima čiji su vrijednosni papiri uvršteni na uređeno tržište u Republici Hrvatskoj te se tijekom 2013. godine više od 40 izdavatelja našlo u postupku predstečajne nagodbe. Pozitivan pomak predstavlja podatak da su u 2013. godini četiri izdavatelja dionica angažirala specijaliste kao podršku likvidnosti te je godina zaključena s ukupno sedam dionica sa specijalističkim angažmanom, od čega za četiri dionice specijalističke aktivnosti vrše po dva člana Zagrebačke burze (tri dionice na kraju 2012. godine)². Također, važno je napomenuti kako je ulazak Republike Hrvatske u

¹ Kodeks koji su izradili Zagrebačka burza i Hanfa, a čiji je cilj uspostaviti visoke standarde korporativnog upravljanja i transparentnosti poslovanja dioničkih društava. Također, cilj je Kodeksa dobrim i odgovornim upravljanjem te nadziranjem poslovnih i upravljačkih funkcija dioničkih društava zaštititi u prvom redu ulagatelje, a zatim i druge nositelje interesa.

Europsku uniju utjecao i na promjene regulatornog okvira za tržište kapitala. Naime, osim što su u zakonodavstvo Republike Hrvatske implementirane sve direktive relevantne za tržište kapitala, od 1. srpnja 2013. u Republici Hrvatskoj izravno su primjenjive i sve uredbe Europske unije, pa tako i one koje se odnose na tržište kapitala.

1. Godišnji izvještaj o korporativnom upravljanju izdavatelja dionica

1.1. Uvod

Od 165 izdavatelja koji su bili uvršteni na uređeno tržište Zagrebačke burze na dan 31. prosinca 2013. godine 135 izdavatelja dostavilo je ispunjeni Upitnik. Ukupna tržišna kapitalizacija izdavatelja koji su dostavili podatke iznosila je 110,7 mlrd. kuna, odnosno 97,65% tržišne kapitalizacije svih izdavatelja s uvrštenim vrijednosnim papirima. Na dan 31. prosinca 2013. tri izdavatelja bila su u stečaju, a tri u postupku likvidacije.

Broj izdavatelja i dionica

Tijekom 2013. godine nastavljen je trend smanjenja broja izdavatelja na uređenom tržištu.

Na dan 31. prosinca 2013. broj izdavatelja iznosio je 165 i smanjio se za 10,33% u odnosu na godinu prije, kada je bilo uvršteno 19 izdavatelja više (184), odnosno za 19,12% u odnosu na dan 31. prosinca 2011. godine, kada su bila uvrštena 204 izdavatelja.

Od ukupno 165 izdavatelja na dan 31. prosinca 2013. ukupno 21 izdavatelj bio je uvršten na službeno tržište, dok je njih 144 bilo uvršteno na redovito tržište. Na dan 31. prosinca 2012. od ukupno 184 izdavatelja 21 je bio uvršten na službeno tržište, a 163 na redovito. Na dan 31. prosinca 2011. od ukupno 204 izdavatelja njih 20 bilo je uvršteno na službeno tržište, a 184 na redovito.

Tijekom 2013. godine broj uvrštenih redovnih dionica smanjio se za 19, odnosno za 10,27% (sa 185 na dan 31. prosinca 2012. na 166 na dan 31. prosinca 2013. godine). Broj uvrštenih povlaštenih dionica nije se mijenjao te je na dan 31. prosinca 2013. godine bilo uvršteno 15 povlaštenih dionica.

Dionice kojima se još nije trgovalo

Do dana 31. prosinca 2013. na Zagrebačkoj burzi još se nikada nije trgovalo sa 14 uvrštenih dionica od deset različitih izdavatelja. To su dionice sljedećih izdavatelja: redovna dionica izdavatelja 3. MAJ BRODOGRADILIŠTE d.d. (3MAJ-R-A), povlaštene dionice izdavatelja Croatia Airlines d.d. (CRAL-P-A, CRAL-P-A1, CRAL-P-A2, CRAL-P-A3, CRAL-P-A4), redovna dionica izdavatelja Dalma d.d. (DAL-S-R-A), povlaštena dionica izdavatelja Istarska kreditna banka Umag d.d. (IKBA-P-A), redovna dionica izdavatelja Kapitalni fond d.d. (KAPF-R-A), redovna dionica izdavatelja PAN-papirna industrija-trgopromet d.d. (PAN-R-A), povlaštena dionica izdavatelja Plava laguna d.d. (PLAG-P-A), redovna dionica izdavatelja Poljoprivredno poduzeće Orahovica d.d. (PPOR-R-A),

2 Izvor: Zagrebačka burza

povlaštena dionica izdavatelja Pounje d.d. (PUNT-P-A) i redovna dionica izdavatelja Vodoprivreda Zagreb d.d. (VDZG-R-A).

U odnosu na dan 31. prosinca 2012. broj uvrštenih dionica kojima se nije trgovalo smanjio se za dva, i to zbog ukidanja uvrštenja redovnih dionica izdavatelja Dalit corp. d.d. u stečaju (DLTC-R-A) te transakcije dionicama izdavatelja Sunce osiguranje d.d.

Uvrštenja

Tijekom 2013., kao ni tijekom 2012. i 2011. godine, nije bilo uvrštenja novih izdavatelja ni na službenom ni na redovitom tržištu Zagrebačke burze.

Tijekom 2013. godine 18 izdavatelja povuklo je svoje dionice s redovitog, a jedan sa službenog tržišta; tijekom 2012. godine 21 izdavatelj povukao je svoje dionice s redovitog, a ni jedan sa službenog tržišta, dok je u 2011. godini 12 izdavatelja povuklo dionice s redovitog, a ni jedan sa službenog tržišta. Tijekom 2013. godine ni jedan izdavatelj nije prešao iz redovitog u službeno tržište.

Sektorska podjela

a) Podjela na financijski i nefinancijski sektor

Izdavatelji su podijeljeni na financijski i nefinancijski sektor. U financijski sektor ubrajaju se financijske institucije i zatvoreni investicijski fondovi, a u nefinancijski sektor ubrajaju se ostale djelatnosti.

Na kraju 2013. godine od ukupno 165 izdavatelja dionica njih 22 (13,33%) pripadalo je financijskom, a ostalih 143 (86,67%) nefinancijskom sektoru. Na kraju 2012. od ukupno 184 izdavatelja dionica njih 27 (14,67%) pripadalo je financijskom, a ostalih 157 (85,33%) nefinancijskom sektoru. Na kraju 2011. od ukupno 204 izdavatelja dionica njih 27 (13,24%) pripadalo je financijskom, a ostalih 177 (86,76%) nefinancijskom sektoru.

b) Podjela na grupe djelatnosti

Financijski i nefinancijski sektor podijeljeni su u potkategorije, a kretanje broja izdavatelja prema navedenim djelatnostima na kraju 2011., 2012. i 2013. prikazano je u Tablici 1.1.

Tablica 1.1. Podjela izdavatelja prema grupama djelatnosti na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

Grupa djelatnosti	Broj izdavatelja			
	2011.	2012.	2013.	Promjena 2012./2013.
FINANCIJSKI SEKTOR				
Banke	14	14	13	-1
Osiguranje	6	6	5	-1
ZIF	7	7	4	-3
NEFINANCIJSKI SEKTOR				
Poljoprivreda	7	7	5	-2
Industrija				0
a. Brodogradnja	4	4	4	0
b. Drvena industrija	3	3	3	0
c. Energija	1	1	1	0
d. Farmaceutika	3	3	3	0
e. Hrana, piće, duhan	25	22	20	-2
f. Kemijska industrija	8	5	5	0
g. Metaloprerađivačka industrija	10	8	6	-2
h. Tekstilna industrija	8	5	4	-1
i. Ostala industrija	6	1	0	-1
Građevinarstvo	12	12	11	-1
Nekretnine	4	4	6	2
Telekomunikacije	5	5	5	0
Transport	12	10	10	0
Trgovina	19	19	18	-1
Turizam	46	44	38	-6
Ostale djelatnosti	4	4	4	0
UKUPNO	204	184	165	-19

Izvor: Hanfa, Zagrebačka burza

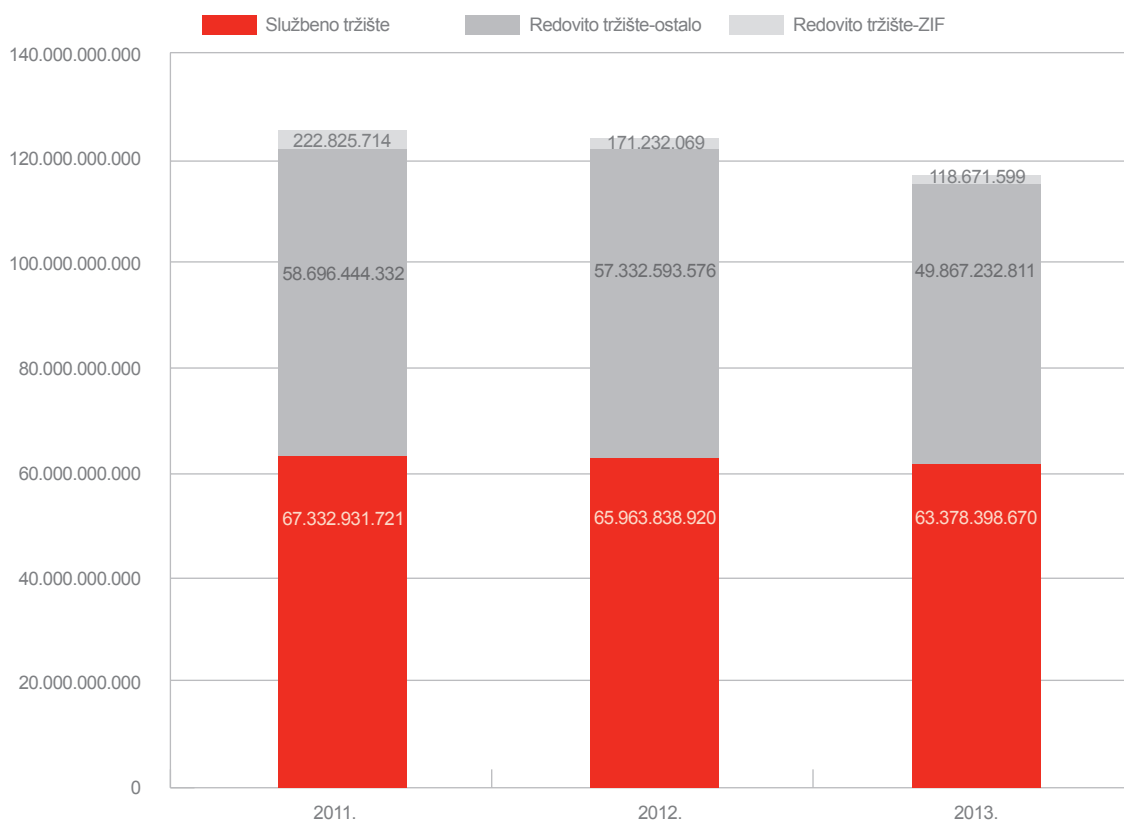
Najveći broj izdavatelja na kraju 2013. bio je iz turističke djelatnosti, a zatim iz prehrambene industrije te iz trgovine.

Od 19 izdavatelja koji su se izvrstili s uređenog tržišta tijekom 2013. dva su bila iz financijskog, a 17 iz nefinancijskog sektora. Najčešći razlog izvrštenja bila je odluka glavne skupštine izdavatelja (osam izdavatelja). Šest izdavatelja povuklo je dionice s uređenog tržišta zbog otvaranja stečajnog postupka, odnosno dionice izdavatelja povučene su s uređenog tržišta na zahtjev stečajnih upravitelja. Četiri izdavatelja izvrstila su dionice s uređenog tržišta zbog provedenog postupka istiskivanja manjinskih dioničara, a jedan se izdavatelj preoblikovao u društvo s ograničenom odgovornošću.

Tržišna kapitalizacija

Kretanje tržišne kapitalizacije prema vrstama tržišta na kraju 2011., 2012. i 2013. godine prikazano je na Grafikonu 1.1.

Grafikon 1.1. Tržišna kapitalizacija uređenog tržišta Zagrebačke burze na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

Izvor: Zagrebačka burza

- Tijekom 2013. ukupna tržišna kapitalizacija službenog tržišta pala je za 3,92%, odnosno na dan 31. prosinca 2013. iznosila je 63,4 mlrd. kuna.
- Tijekom 2013. ukupna tržišna kapitalizacija redovitog tržišta pala je za 13,07%, odnosno na dan 31. prosinca 2013. iznosila je 49,9 mlrd. kuna.
- Tržišna kapitalizacija izdavatelja koji su dostavili Upitnik za 2013. godinu (135 izdavatelja) na dan 31. prosinca 2013. godine iznosila je 110,7 mlrd. kuna.

1.2. Kapital i podrijetlo kapitala

U nastavku je analiziran temeljni kapital izdavatelja prema podacima iz sudskog registra, tržišna kapitalizacija izdavatelja prema podacima Zagrebačke burze te distribucija kapitala, vlasnička struktura te podrijetlo kapitala prema podacima SKDD-a.

1.2.1. Temeljni kapital

Temeljni kapital predstavlja početni kapital izdavatelja kojim izdavatelj započinje poslovanje. Najniži propisani iznos temeljnog kapitala za dionička društva jest 200.000,00 kuna. S aspekta dioničara najvažnija je funkcija temeljnog kapitala da, ovisno o nominalnim iznosima pojedinih dionica na koje je temeljni kapital podijeljen, služi kao mjerilo za uređenje unutarnjih odnosa među dioničarima.

Temeljni kapital 165 izdavatelja dionica na kraju 2013. iznosio je 60,4 mlrd. kuna, dok je na kraju 2012. za 184 izdavatelja iznosio 66,4 mlrd. kuna, odnosno 9,93% više. U odnosu na 2011., kada je bilo uvršteno 39 izdavatelja više, temeljni kapital smanjen je za 8,2 mlrd. kuna.

Iznos temeljnog kapitala izdavatelja dionica kretao se u rasponu od 6,7 mil. kuna do 9 mlrd. kuna, jednako kao i 2012. godine.

Ukupno 18 izdavatelja (tri puta više nego tijekom 2012. godine) povećalo je tijekom 2013. temeljni kapital, a 13 je izdavatelja (jedan izdavatelj više nego tijekom 2012. godine) smanjilo temeljni kapital, od čega je sedam izdavatelja (pet izdavatelja više nego tijekom 2012. godine) i smanjilo i povećalo temeljni kapital.

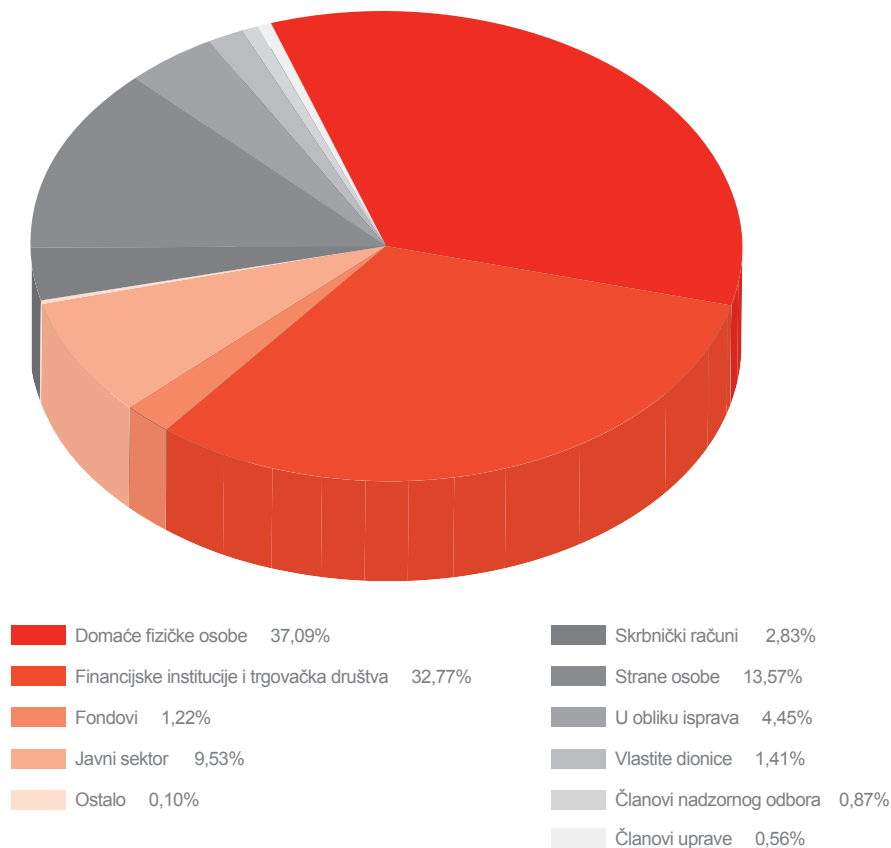
1.2.2. Vlasnička struktura

Podaci o vlasničkoj strukturi izdavatelja dionica izrađeni su na temelju podataka SKDD-a. Vlasnička struktura promatrana je po grupama dioničara na način da ukupan zbroj svih grupa čini 100% vlasničke strukture izdavatelja, što znači da jedan dioničar može biti raspoređen samo u jednu grupu. Grupe na koje je podijeljena vlasnička struktura dioničkih društava jesu sljedeće:

- vlastite dionice,
- inancijske institucije i trgovačka društva,
- fondovi (investicijski i mirovinski fondovi sa sjedištem u Republici Hrvatskoj),
- javni sektor (Republika Hrvatska),
- članovi uprave,
- članovi nadzornog odbora,
- domaće fizičke osobe (osim članova uprave i nadzornog odbora),
- strane osobe (osim članova uprave i nadzornog odbora),
- skrbnički računi,
- u obliku isprava,
- ostalo.

Na Grafikonu 1.2. prikazana je vlasnička struktura izdavatelja dionica na dan 31. prosinca 2013. godine prema prethodno navedenim kategorijama.

Grafikon 1.2. Vlasnička struktura izdavatelja dionica na dan 31.12.2013. godine

Izvor: SKDD

- U vlasničkoj strukturi izdavatelja dionica na dan 31. prosinca 2013. najviše su bile zastupljene domaće fizičke osobe sa 37,09% udjela (35,62% udjela u 2012.) i financijske institucije i trgovačka društva sa 32,77% udjela (33,16% udjela u 2012.). Javni sektor odnosno Republika Hrvatska povećala je udjel u odnosu na 2012. godinu sa 8,49% na 9,53%. Strane osobe blago su povećale udjel u odnosu na 2012. godinu sa 13,27% na 13,57%, dok su istovremeno fondovi smanjili udjel sa 2,28% na 1,22%.

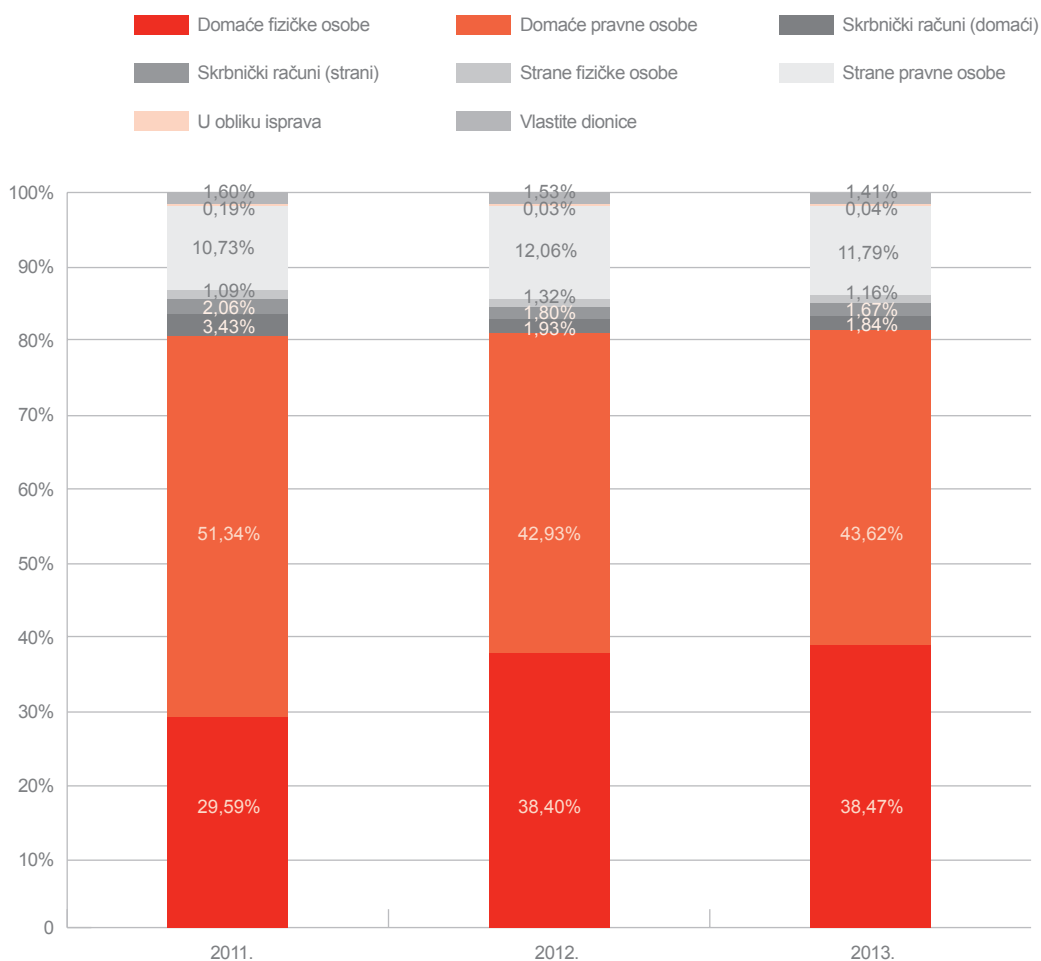
1.2.3. Podrijetlo kapitala izdavatelja

Ne postoje nikakva zakonska ograničenja vezano za podrijetlo kapitala dioničkih društava.

Na Grafikonu 1.3. prikazana je podjela vlasništva pojedinih dionica prema sljedećim kategorijama:

- domaće fizičke osobe,
- domaće pravne osobe,
- skrbnički računi (domaći),
- skrbnički računi (strani),
- strane fizičke osobe,
- strane pravne osobe,
- vlastite dionice,
- u obliku isprava.

Grafikon 1.3. Podrijetlo kapitala izdavatelja na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

Izvor: SKDD

- Najveći udio u vlasništvu dionica i dalje su imale domaće pravne osobe sa 43,62% (42,93% u 2012. odnosno 51,34% u 2011.) te se njihov udio, jednako kao i udio domaćih fizičkih osoba, zadržao na gotovo jednakim razinama kao i prethodne godine.
- Udio domaćeg kapitala na dan 31. prosinca 2013. bio je 83,75% (83,13% u 2012. i 85,79% u 2011. godini), a stranog 14,79% (15,31% u 2012. i 13,87% u 2011. godini).

1.3. Organi izdavatelja

Sustav upravljanja definiran je u statutu dioničkog društva. Glavna skupština je obvezan organ, dok upravljanje i nadzor društva može biti funkcija jednog organa, odnosno upravnog odbora u monističkom sustavu, ili se može razdvojiti u dva posebna organa: upravu i nadzorni odbor u dualističkom sustavu.

1.3.1. Uprava³

U dualističkom sustavu funkcija uprave je vođenje i zastupanje društva, a članove uprave imenuje nadzorni odbor. U monističkom sustavu tu funkciju obavljaju izvršni direktori društva, koje imenuje glavna skupština. Od ukupnog broja izdavatelja (165) na dan 31. prosinca 2013. dva su imala monistički sustav, dok su preostala 163 izdavatelja imala dualistički sustav. U nastavku je prikazana analiza strukture uprave i nadzornog odbora izdavatelja dionica. Za izdavatelje koji imaju monistički sustav, podaci o izvršnim direktorima i glavnom izvršnom direktoru analiziraju se zajedno s podacima o članovima uprave, dok se podaci o članovima upravnog odbora, zamjeniku i predsjedniku upravnog odbora analiziraju u sklopu podataka o članovima nadzornog odbora izdavatelja koji imaju dualistički sustav. Uprava se može sastojati od jedne ili više osoba (direktora). Broj članova uprave propisuje se statutom društva. Zakon o trgovačkim društvima (Narodne novine, br. 111/93, 34/99, 121/99, 52/00, 118/03, 107/07, 146/08, 137/09, 125/11, 152/11, 111/12, 68/13; dalje u tekstu: ZTD) ne propisuje obvezni broj članova uprave. Članovi uprave mogu biti samo fizičke osobe koje su potpuno poslovno sposobne.

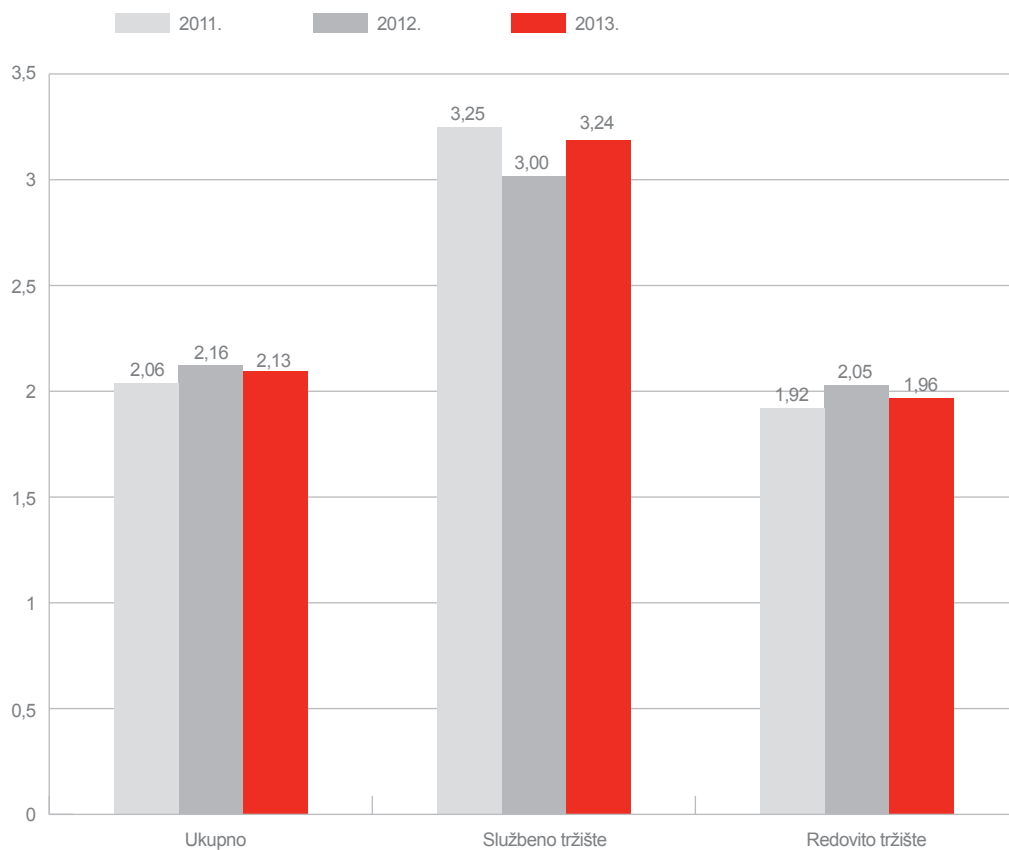
Analizom su obuhvaćeni svi izdavatelji dionica koji su bili uvršteni na uređeno tržište Zagrebačke burze na dan 31. prosinca 2011., 2012. i 2013. godine, osim izdavatelja koji su bili u stečaju ili u likvidaciji na predmetni datum prema podacima iz sudskog registra. Za interpretaciju podataka važan je odnos broja članova uprave i broja analiziranih izdavatelja.

- Na dan 31. prosinca 2013. bila su ukupno 334 člana uprave u 157 analiziranih izdavatelja (prosječno 2,13 članova uprave u izdavatelju). Prosječan broj članova uprave na dan 31. prosinca 2012. iznosio je 2,16, a na dan 31. prosinca 2011. godine 2,06.
- Na dan 31. prosinca 2013. godine 73 izdavatelja (46,50%) imala su samo jednog člana uprave. Samo jednog člana uprave na dan 31. prosinca 2012. godine imalo je 77 (43,75%), a na dan 31. prosinca 2011. godine 96 izdavatelja (48,73%).
- Najveći broj članova uprave na dan 31. prosinca 2013. iznosio je sedam (jednako kao i 2012., dok je na dan 31. prosinca 2011. jedan izdavatelj imao osam članova uprave).

³ Podaci o broju, spolu i domicilu (domaći/stranci) članova uprave analizirani su prema podacima iz sudskog registra kako bi obuhvatili sve izdavatelje (uključujući one koji nisu dostavili predmetni Upitnik). Potrebno je napomenuti da može postojati određeno odstupanje u broju ukoliko su pojedini izdavatelji kasnili s prijavom promjena u sudski registar.

Na Grafikonu 1.4. prikazan je prosječan broj članova uprave na dan 31. prosinca 2011., 2012. i 2013. godine s obzirom na vrstu tržišta.

Grafikon 1.4. Prosječan broj članova uprave prema vrsti tržišta na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

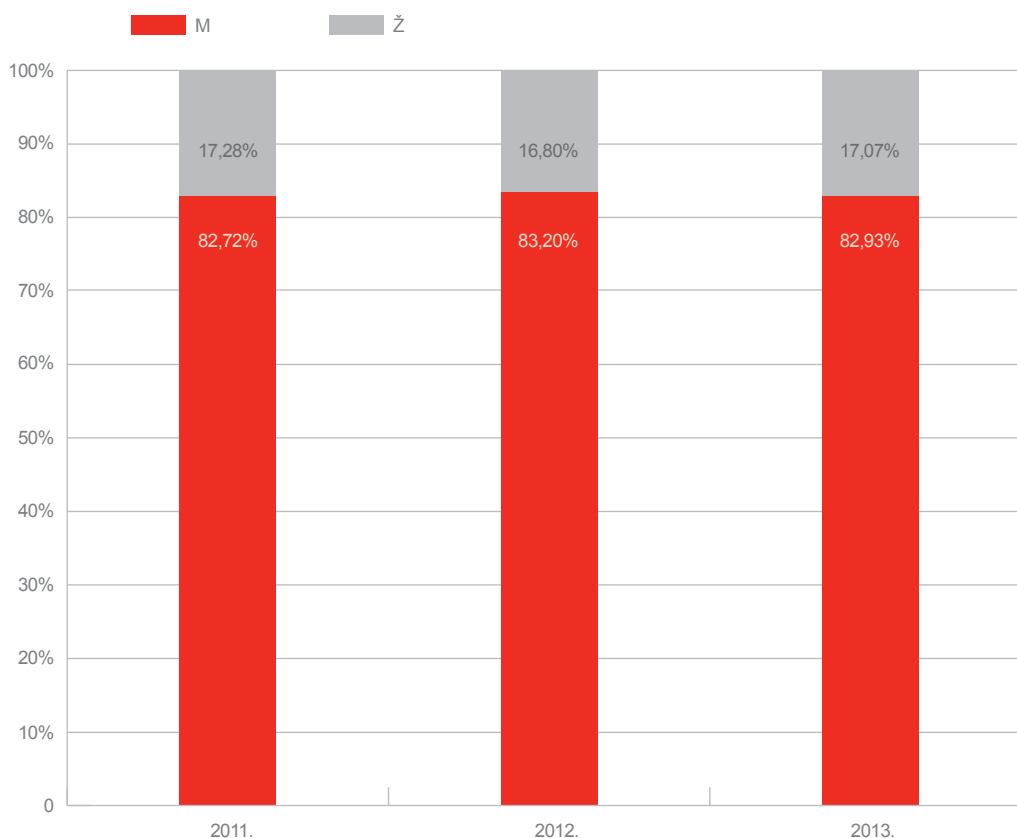
Izvor: sudski registar, Zagrebačka burza

- Prosječan broj članova uprave na dan 31. prosinca 2013. iznosio je 2,13 i smanjio se za 1,39% u odnosu na dan 31. prosinca 2012. godine. Broj članova uprave izdavatelja na službenom tržištu povećao se u odnosu na dan 31. prosinca 2012. godine za 8,00%, a na redovitom se tržištu smanjio za 4,39%.

Struktura članova uprave prema spolu

Na Grafikonu 1.5. prikazan je udio muškaraca i žena u upravama izdavatelja na dan 31. prosinca 2011., 2012. i 2013. godine.

Grafikon 1.5. Zastupljenost muškaraca i žena u upravama na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

Izvor: sudski registar

- Najveći je udio žena u upravi u sektoru osiguranja (41,67%), a zatim slijedi bankarski sektor (32,50%), sektor drvne industrije (30,00%) te telekomunikacijski sektor (28,57%).

U Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine, koju je Hrvatski Sabor donio na sjednici 15. srpnja 2011. godine, jedan od ciljeva jest da se pri imenovanju članstva nadzornih i upravnih odbora poduzeća u javnom i privatnom sektoru vodi računa o uspostavljanju uravnotežene zastupljenosti obaju spolova na način da podzastupljenog spola, u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova (Narodne novine, br. 82708), ne bude manje od 40%.

Iz navedenih podataka vidljivo je kako je zastupljenost žena u upravama izdavatelja još uvijek daleko od ciljane zastupljenosti.

U nastavku su analizirani podaci prema dostavljenim odgovorima iz Upitnika za 2013. godinu.

Poslovník o radu uprave

Uprava može donijeti poslovnik o svome radu ako njegovo donošenje nije po statutu u nadležnosti nadzornog odbora ili ako ga i bez određivanja takve nadležnosti taj organ ne donese. Pitanja koja se inače određuju poslovnikom mogu se urediti statutom. Prema Kodeksu korporativnog upravljanja, pravila o radu uprave trebaju sadržavati područje djelovanja i ciljeve, pravila postupanja, pravila za rješavanje sukoba interesa, podatke o tajništvu uprave, načinu sazivanja i vođenja sjednica, donošenju odluka, dnevnom redu, vođenju zapisnika i ostale dokumentacije te suradnji s nadzornim odborom.

- Ukupno 59 izdavatelja navelo je kako ima interni propis rada uprave (poslovnik o radu uprave) u 2013. godini.

Sjednice uprave

- Ukupno 72 izdavatelja dostavila su podatak o broju održanih sjednica uprave u 2013. godini. Broj održanih sjednica uprave kretao se u rasponu od 2 do 245, a prosječno je iznosio 38.
- Ukupno 35 izdavatelja navelo je kako ima raspored održavanja sjednica uprave za 2013. godinu.
- Ukupno 12 izdavatelja navelo je da ima mogućnost sudjelovanja na sjednicama uprave putem opunomoćenika u 2013. godini.

Plan sukcesije (nasljeđivanja)

Prema Kodeksu korporativnog upravljanja nadzorni odbor izdavatelja dužan je osigurati postojanje dugoročnog plana sukcesije, čime se osigurava pažljivo i pravodobno imenovanje nasljednika bilo kojem pojedinom članu uprave izdavatelja. U taj proces treba uključiti i članove rukovodstva.

- Sedam izdavatelja navelo je kako ima plan nasljeđivanja članova uprave u 2013.

Mandati i dužina članstva u upravi

Članove uprave i predsjednika imenuje nadzorni odbor izdavatelja najviše na vrijeme od pet godina te ih se može ponovno imenovati.

- Prosječna dužina članstva u upravi iznosila je 5,33 godine na kraju 2013. godine (na kraju 2012. iznosila je 5,75 godina, a na kraju 2011. godine 5,68 godina).
- Prosječni broj mandata članova uprave na dan 31. prosinca 2013. godine iznosio je 1,97 (na kraju 2012. iznosio je 2,01, a na kraju 2011. godine 1,97). Tijekom 2013. godine, najveći broj zastopnih mandata (9) obnašao je jedan član uprave.

Ostavka člana uprave

Ostavka je jedan od najčešćih načina prestanka određene funkcije u nekom organu. Ostavka člana uprave podnosi se nadzornom odboru, i to u pisanom obliku.

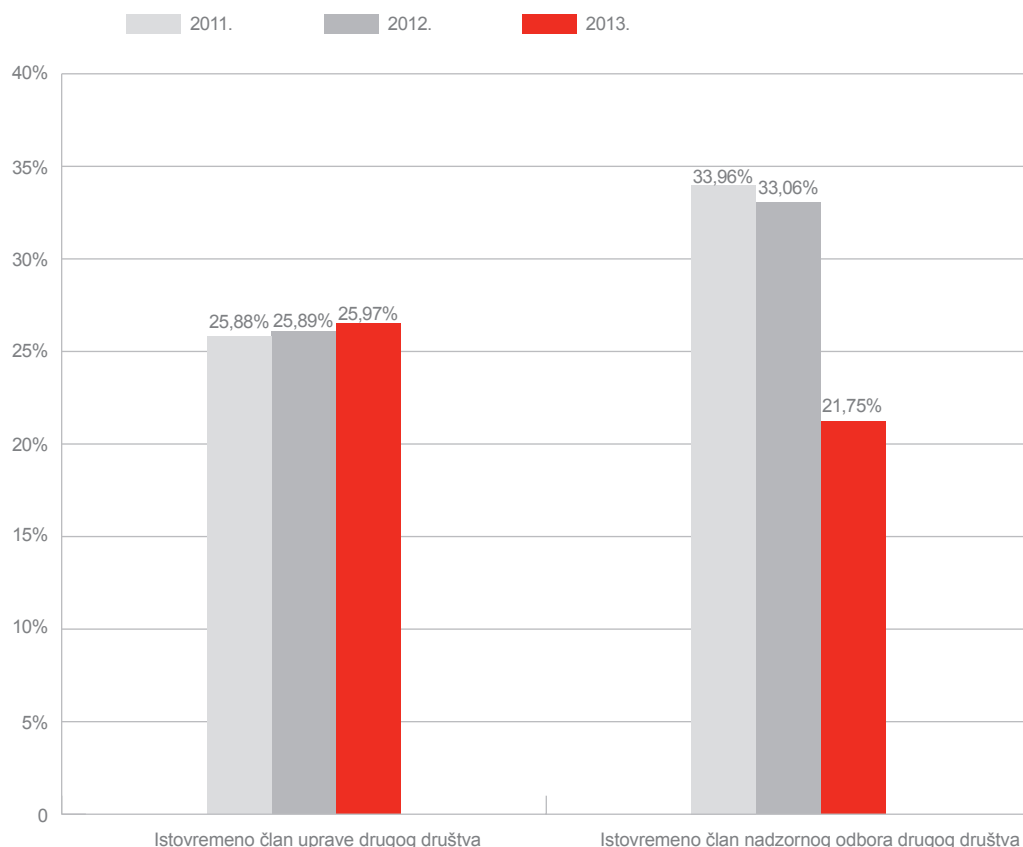
- Tijekom 2013. godine 24 člana uprave dala su ostavku prije isteka mandata. Tijekom 2012. godine 26 članova uprave dalo je ostavku, dok je tijekom 2011. godine 19 članova uprave dalo ostavku. Kao najčešći razlozi podnošenja ostavke članova uprave navedeni su osobni razlozi te promjena vlasničke strukture.

- Najviše ostavki članova uprave bilo je u industrijskom sektoru (sedam), zatim turističkom sektoru i sektoru nekretnina i fondova (tri) te građevinskom sektoru (dva).

Višestruko članstvo u upravi/nadzornom odboru

Na Grafikonu 1.6. prikazano je kretanje broja članova uprave koji su istovremeno članovi uprave/nadzornog odbora drugih izdavatelja.

Grafikon 1.6. Broj članova uprave koji su istovremeno članovi uprave/nadzornog odbora drugih izdavatelja u 2011., 2012. i 2013. godini

Izvor: Upitnik

1.3.2. Nadzorni odbor⁴

Nadzorni odbor glavni je nadzorni organ društva. Članove nadzornog odbora bira glavna skupština društva. Statutom se može predvidjeti da određeni dioničari imenuju određen broj članova nadzornog odbora. Statutom se također određuje broj članova nadzornog odbora koje biraju zaposleni, prema Zakonu o radu (Narodne novine, br. 93/14).

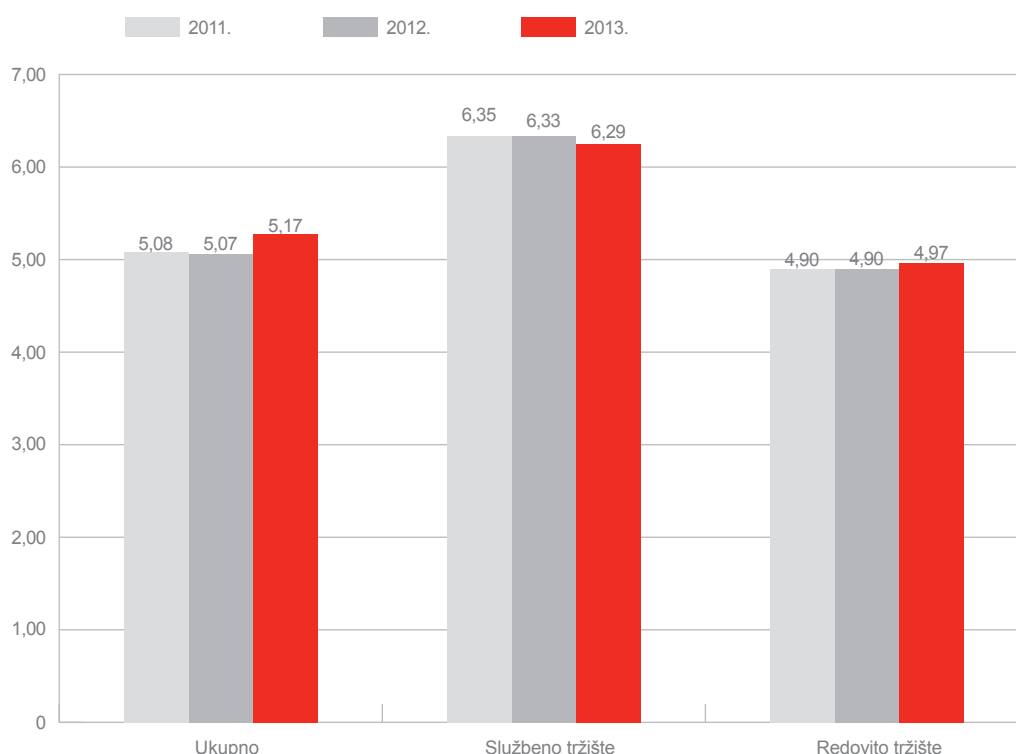
Analizom u nastavku obuhvaćeni su svi izdavatelji dionica koji su bili uvršteni na uređeno tržište Zagrebačke burze na dan 31. prosinca 2011., 2012. i 2013. godine, osim izdavatelja koji su bili u stečaju ili u likvidaciji na predmetni datum prema podacima iz sudskog registra.

⁴ Podaci o broju, spolu i domicilu (domaći/stranci) članova nadzornog odbora analizirani su prema podacima iz sudskog registra kako bi obuhvatili sve izdavatelje (uključujući one koji nisu dostavili predmetni Upitnik). Potrebno je napomenuti da može postojati određeno odstupanje u broju ukoliko su pojedini izdavatelji kasnili s prijavom promjena u sudski registar.

- Prosječan broj članova nadzornog odbora blago se povećao tijekom promatranih godina, i to sa 5,05 na dan 31. prosinca 2011. odnosno 5,07 na dan 31. prosinca 2012. na 5,17 na dan 31. prosinca 2013. godine.
- Minimalan broj članova nadzornog odbora (tri) imalo je 30 izdavatelja na dan 31. prosinca 2013. godine, 40 izdavatelja na dan 31. prosinca 2012. te 47 izdavatelja na dan 31. prosinca 2011. godine.
- Maksimalan broj članova nadzornog odbora u sve tri promatrane godine iznosio je 13, a toliko ih je imao samo jedan izdavatelj u sve tri promatrane godine.

Na Grafikonu 1.7. prikazan je prosječan broj članova nadzornog odbora na dan 31. prosinca 2011., 2012. i 2013. godine s obzirom na vrstu tržišta.

Grafikon 1.7. Prosječan broj članova nadzornog odbora prema vrsti tržišta na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

Izvor: sudski registar, Zagrebačka burza

Prema Kodeksu korporativnog upravljanja, nadzorni odbor treba biti većinom sastavljen od neovisnih članova koji nisu u poslovnim, obiteljskim i drugim vezama s društvom, većinskim dioničarom ili grupom većinskih dioničara ili članova uprave ili nadzornog odbora društva ili većinskih dioničara.

Glavna karakteristika neovisnih članova nadzornog odbora jest nepostojanje bilo kakvog sukoba interesa. Postojanje neovisnih članova pridonosi donošenju objektivnih odluka u pogledu članova uprave, samog društva i njegovih dioničara, kao što su pitanja naknada, nova imenovanja, značajne promjene u vlasničkoj strukturi, zaštita od preuzimanja, velika preuzimanja i funkcija revizije.

Predstavnik radnika/sindikata član je nadzornog odbora kojeg imenuje radničko vijeće. Može biti samo jedan, iako zakon ne ograničava broj predstavnika radnika u nadzornom odboru. Član nadzornog odbora imenovan od strane radničkog vijeća ima isti pravni položaj kao i drugi imenovani članovi nadzornog odbora.

Pravo imenovanja članova nadzornog odbora mogu imati samo određeni dioničari ili svakodobni imatelji određenih dionica (predstavnik značajnog dioničara/grupe dioničara). Imateljima određenih dionica može se statutom dati pravo da imenuju članove nadzornog odbora ako je za prijenos tih dionica potrebna suglasnost društva. Takve dionice ne čine poseban rod dionica. Dioničari mogu u nadzorni odbor imenovati najviše trećinu članova odbora.

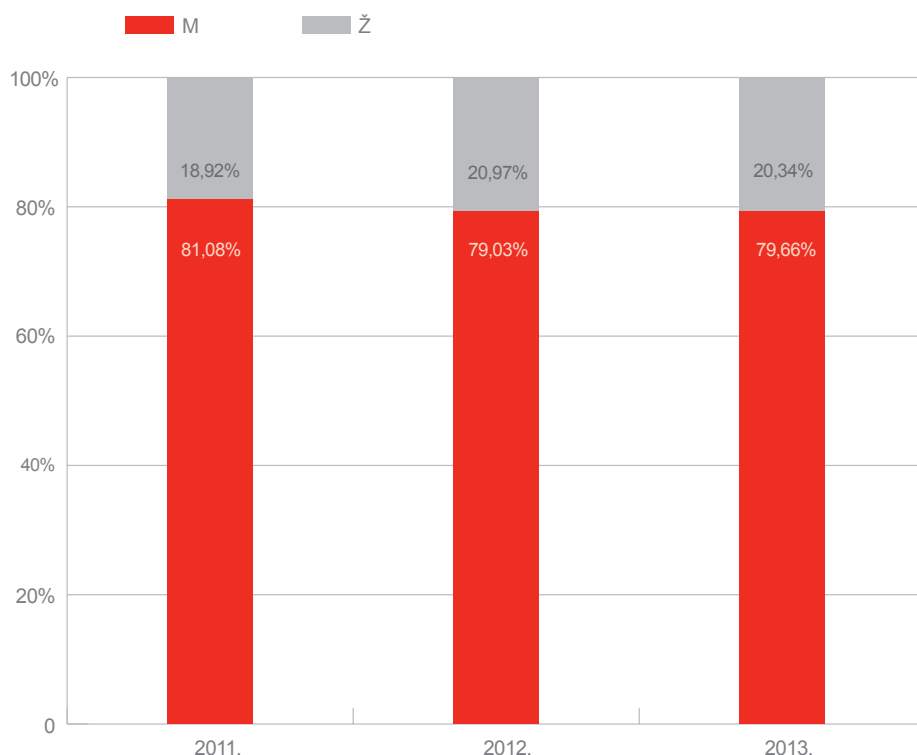
Pri donošenju odluka svi su članovi nadzornog odbora ravnopravni, bez obzira na navedenu trodiobu.

- Prema podacima iz Upitnika za 2013. godinu, povećao se udjel neovisnih članova nadzornih odbora izdavatelja dionica te je iznosio 42,82% (u 2012. godini udjel neovisnih članova u nadzornom odboru iznosio je 39,87%). Predstavnici radnika/sindikata bili su zastupljeni s udjelom od 11,86% (u 2012. godini s udjelom od 11,92%), a najveći udjel u ukupnom broju svih članova nadzornog odbora imali su predstavnici značajnih dioničara/grupe dioničara i on je iznosio 45,32% (u 2012. godini taj je udjel iznosio 48,21%).
- Od ukupno 307 nezavisnih članova nadzornih odbora najviše (56) ih je bilo u nadzornim odborima izdavatelja iz sektora prehrambene industrije, 50 ih je bilo u nadzornim odborima izdavatelja iz sektora turizma, 25 u nadzornim odborima izdavatelja iz sektora nekretnina i fondova te 24 u nadzornim odborima izdavatelja iz sektora građevinarstva.

Struktura članova nadzornog odbora prema spolu

Na Grafikonu 1.8. prikazana je zastupljenost muškaraca i žena u nadzornim odborima izdavatelja u 2011., 2012. i 2013. godini.

Grafikon 1.8. Zastupljenost muškaraca i žena u nadzornim odborima izdavatelja u 2011., 2012. i 2013. godini

Izvor: sudski registar

- U 2013. godini bilo je 166 žena od ukupno 816 analiziranih članova nadzornog odbora, što znači da je udio žena iznosio 20,34%. Prosječni udio žena u nadzornom odboru u sve tri analizirane godine iznosio je 20,08%.
- Zastupljenost žena u nadzornim odborima na kraju 2013. godine bila je za 19,16% veća od zastupljenosti žena u upravama.

U nastavku su analizirani podaci prema dostavljenim odgovorima iz Upitnika za 2013. godinu.

Sjednice nadzornog odbora

- Ukupno 44 izdavatelja u 2013. godini navela su da imaju raspored održavanja sjednica nadzornog odbora.
- Ukupno 47 izdavatelja u 2013. godini navelo je kako imaju mogućnost sudjelovanja na sjednicama nadzornog odbora putem opunomoćenika.
- Ukupno 86 izdavatelja (63,70% izdavatelja koji su dostavili Upitnik) navelo je kako imaju interni propis rada nadzornog odbora. Prethodne godine interni propis rada nadzornog odbora imalo je 58,94% izdavatelja koji su dostavili Upitnik.
- Tijekom 2013. godine nadzorni odbori održali su prosječno 8,36 sjednica, a broj održanih sjednica nadzornog odbora kretao se u rasponu od 0 do 117.

Mandati i dužina članstva u nadzornom odboru⁵

- Prosječna dužina članstva u nadzornom odboru tijekom promatranog razdoblja blago je porasla. Na kraju 2013. godine iznosila je 5,40 godina, u prethodnoj godini iznosila je 5,22 godine, dok je u 2011. godini iznosila 5,15 godina.
- Prosječan broj mandata članova nadzornih odbora na dan 31. prosinca 2013. godine iznosio je 2,06 (1,98 u 2012. odnosno 1,96 u 2011. godini). Tijekom 2013. godine, najveći broj uzastopnih mandata (13) obnašao je jedan član nadzornog odbora.

Ostavka člana nadzornog odbora

Tijekom 2013. godine 21 član nadzornog odbora dao je ostavku prije isteka mandata, kao i tri predsjednika nadzornog odbora. Kao najčešći razlozi davanja ostavke navedeni su osobni razlozi te stupanje na državnu dužnost i izbjegavanje sukoba interesa.

Komisije nadzornog odbora

Prema Kodeksu korporativnog upravljanja, nadzorni odbori trebaju ustrojiti sljedeće komisije:

- komisiju za reviziju (revizorski odbor),
- komisiju za imenovanja i
- komisiju za nagrađivanja.

Većina članova komisija treba biti iz redova neovisnih članova nadzornog odbora. Pojedina komisija treba imati najmanje tri člana. Nadzorni odbor dužan je detaljno propisati mandat i nadležnost komisija koje osniva.

- Najviše izdavatelja imalo je osnovanu komisiju za reviziju, njih 77, odnosno 57,03% izdavatelja koji su dostavili popunjeni Upitnik za 2013. godinu (50,33% u 2012. odnosno 46,55% u 2011. godini). Dvanaest izdavatelja imalo je u 2013. godini osnovanu komisiju za nagrađivanja, a njih sedam imalo je osnovanu komisiju za imenovanja.
- Interne procedure rada komisije imale su 42 komisije za reviziju (54,55%), sedam komisija za nagrađivanja (58,33%) te šest komisija za imenovanja (85,71%).
- Osim navedenih komisija, sedam izdavatelja navelo je kako ima osnovanu dodatnu komisiju (odbor za nadzor kreditnih prijedloga, odbor za održivost, komisija za korporativno upravljanje, komisija za imovinu, odbor za strateški razvoj, komisija za reviziju i unutarnji nadzor te komisija za pravno savjetovanje).
- Ukupno 24 izdavatelja navela su kako izrađuju izvješća o radu komisija tijekom 2013. godine, a izvješća komisija šest izdavatelja su i javno dostupna.

1.3.3. Naknade

Nadzorni odbor izdavatelja odgovoran je za donošenje odluka o naknadama članovima uprave i nadzornog odbora, koje trebaju biti usklađene s dugoročnim interesima izdavatelja i njihovih dioničara. Dobrom praksom smatra se i transparentnost omjera upravljanja, naknada i uspješnosti, koja se postiže tako da izdavatelji javno objave izvještaj o naknadama te da omogućuje dioničarima izražavanje svog mišljenja o politici nagrađivanja.

1.3.4. Naknade članovima uprave izdavatelja dionica

Kriterije i iznos primanja članova uprave određuje nadzorni odbor. U skladu s člankom 247. stavkom 1. ZTD-a, pri određivanju ukupnih primitaka pojedinog člana uprave (plaće, sudjelovanja u dobiti, nadoknade izdataka, plaćanja premije osiguranja, provizija i svih ostalih davanja) nadzorni odbor mora brinuti o tome da ukupni iznosi primanja budu u primjerenom odnosu posla koji obavlja član uprave i stanja društva.

Prema Kodeksu korporativnog upravljanja, nagrada članovima uprave treba se sastojati od:

- fiksnog dijela, koji je nepromjenjiv i ne ovisi o rezultatima poslovanja (plaće, naknade izdataka putnih i drugih troškova, uplata premije osiguranja za život, zdravlje, dodatne premije za mirovinu i sl.),
- varijabilnog dijela, koji je uvjetovan rezultatima poslovanja u određenoj poslovnoj godini (sudjelovanje u dobiti, provizije, tantijemi),
- dioničkih opcija, kao i sličnih instrumenata koji imaju efekt dugoročne stimulacije.

U Tablici 1.2. prikazan je broj izdavatelja koji su dostavili prosječan fiksni i varijabilni bruto iznos isplaćen članovima uprave izdavatelja dionica, prosječan iznos ostalih nagrada isplaćenih članovima uprave te prosječan novčani iznos opcija koje imaju članovi uprave i odgovarajući

5 U nastavku su analizirani podaci o mandatima, ostavkama i višestrukim članstvima članova nadzornog odbora prema podacima iz 135 dostavljenih Upitnika pa se ukupni broj članova nadzornog odbora razlikuje s obzirom na podatke iz sudskog registra koji se odnose na sve izdavatelje.

iznos tijekom 2013., 2012. i 2011. godine. Iznosi naknada navedeni u Tablici 1.2. predstavljaju prosječne isplaćene iznose za cijelu upravu (ne po članu uprave).

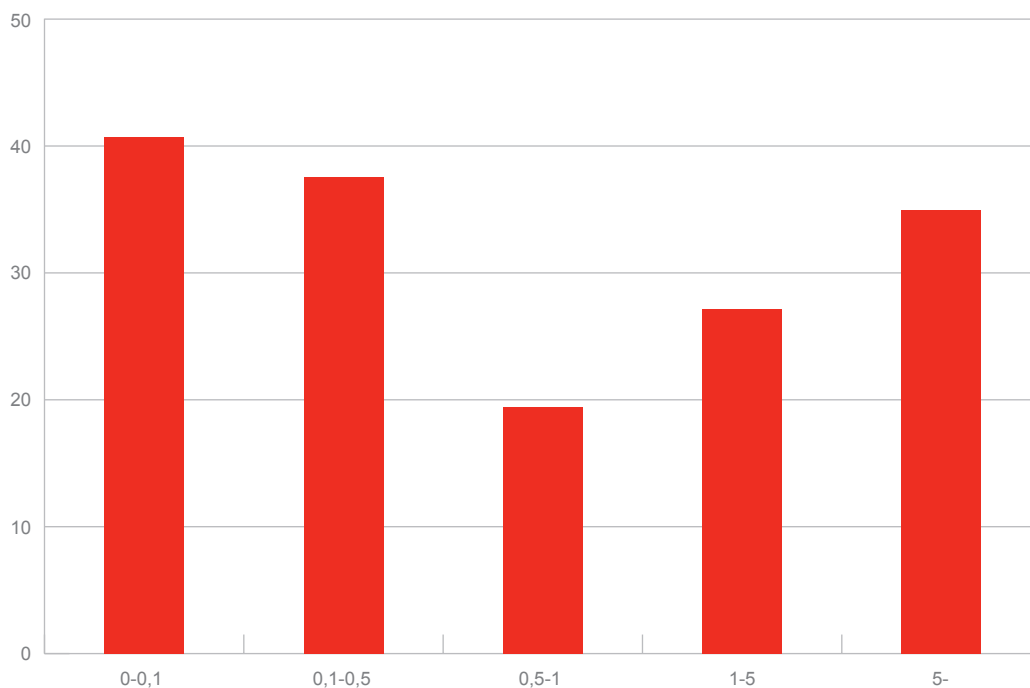
Tablica 1.2. Iznosi naknada članovima uprave izdavatelja dionica tijekom 2013., 2012. i 2011. godine (u kn)

		Prosječan bruto iznos isplaćen članovima uprave tijekom godine		Prosječan iznos ostalih nagrada isplaćenih članovima uprave	Prosječan novčani iznos opcija koje imaju članovi uprave
		Fiksni iznos	Varijabilni iznos		
2013.	Broj izdavatelja	97	12	7	4
	Iznos	1.643.661	3.159.631	738.948	3.961.111
2012.	Broj izdavatelja	104	13	7	5
	Iznos	1.664.924	3.106.514	499.834	3.881.929
2011.	Broj izdavatelja	118	17	10	5
	Iznos	574.882	482.458	334.683	640.528

Izvor: Upitnik

- Tijekom 2013. godine bruto fiksni iznos isplaćen članovima uprave kretao se u rasponu od 17 tis. kuna do 13,9 mil. kuna.
- Tijekom 2013. godine, jednako kao i prethodne godine, nominalno najviši bruto fiksni iznosi isplaćeni su članovima uprave u sektoru bankarstva, a zatim slijede sektori turizma, prehrambene industrije i telekomunikacija, dok su nominalno najniži bruto fiksni iznosi isplaćeni članovima uprave u sektoru transporta (brodari), drvnoj industriji te industriji nekretnina i fondova.
- Tijekom 2013. godine bruto varijabilni iznos isplaćen članovima uprave kretao se u rasponu od 30,7 tis. kuna do 17,9 mil. kuna. Najviši bruto varijabilni iznos isplaćen članovima uprave tijekom godine bio je kod izdavatelja iz bankarskog sektora, dok je najniži bio kod izdavatelja iz sektora turizma.
- Tijekom 2013. godine ukupni novčani iznos opcija koje imaju članovi uprave kretao se u rasponu od 3,4 tis. kuna do 7,6 mil. kuna.
- Tijekom 2013. godine ukupni iznos ostalih nagrada isplaćenih članovima uprave kretao se u rasponu od 29,6 tis. kuna do 2,8 mil. kuna.
- Ukupno 20 izdavatelja navelo je da se tijekom 2013. godine godišnji izvještaj o nagradama članovima uprave podnosio glavnoj skupštini.

Grafikon 1.9. Ukupno isplaćeni bruto fiksni iznos članovima uprave (u mil. kn) tijekom 2013. godine u odnosu na tržišnu kapitalizaciju izdavatelja (u mlrd. kn)

Izvor: Upitnik, Zagrebačka burza

Izdavatelji s tržišnom kapitalizacijom od 0-0,1 mlrd. kuna u prosjeku su tijekom 2013. godine isplatili članovima uprave bruto fiksni iznos od 783 tis. kuna, izdavatelji s tržišnom kapitalizacijom od 0,1-0,5 mlrd. kuna u prosjeku su isplatili 1,6 mil. kuna, izdavatelji s tržišnom kapitalizacijom od 0,5-1 mlrd. kuna isplatili su 2,2 mil. kuna, izdavatelji s tržišnom kapitalizacijom od 1-5 mlrd. kuna isplatili su 3,9 mil. kuna, dok su izdavatelji s tržišnom kapitalizacijom većom od 5 mlrd. kuna članovima uprave tijekom 2013. godine u prosjeku isplatili bruto fiksni iznos od 11,7 mil. kuna.

Politika nagrađivanja uprave

Prema Kodeksu korporativnog upravljanja (poglavlje 6.3. Nagrade) izdavatelj treba objaviti izjavu o politici nagrađivanja uprave i nadzornog odbora kao dio godišnjeg izvješća. Izjava o politici nagrađivanja uprave treba biti stalno dostupna putem internetske stranice izdavatelja.

- Ukupno 28 izdavatelja navelo je da ima politiku nagrađivanja članova uprave za 2013. godinu. Isto je navelo 27 izdavatelja za 2012. odnosno 28 izdavatelja za 2011. godinu.
- Ukupno 18 izdavatelja koji su naveli da imaju politiku nagrađivanja uprave tu politiku ne čine dostupnu javnosti, dok su ostali izdavatelji kao mjesta javne dostupnosti podataka o politici nagrađivanja članova uprave naveli internetske stranice izdavatelja, Zagrebačke burze i Hanfe odnosno Službeni registar propisanih informacija.

Otpremnine

- Ukupno 13 izdavatelja navelo je ukupan iznos ugovorenih otpremnina članovima uprave tijekom 2013. godine, a iznosi su se kretali od 40 tis. kuna do 14,28 mil. kuna.
- Šest izdavatelja navelo je ukupan iznos isplaćenih otpremnina članovima uprave tijekom 2013. godine, a iznosi su se kretali od 238,6 tis. kuna do 1,3 mil. kuna.
- Tijekom 2013. godine najviši ukupni iznos bruto isplaćenih otpremnina članovima uprave imao je izdavatelj iz sektora kemijske industrije, zatim izdavatelj iz sektora farmaceutske industrije te izdavatelj iz bankarskog sektora.

1.3.5. Naknade članovima nadzornog odbora izdavatelja dionica

Prema članku 269. ZTD-a, članovima nadzornog odbora može se za njihov rad platiti naknada koja se može odrediti i sudjelovanjem člana nadzornog odbora u dobiti izdavatelja. Naknada se određuje statutom, a može je odobriti i glavna skupština izdavatelja. Naknada mora biti primjerena poslovima koje obavlja član nadzornog odbora i rezultatima izdavatelja.

- Ukupno 25 izdavatelja navelo je kako je visina nagrade članovima nadzornog odbora u 2013. godini određena statutom, a njih 74 navelo je kako visinu nagrade članovima nadzornog odbora određuje glavna skupština. Ostali izdavatelji nisu odgovorili.

U Tablici 1.3. prikazan je broj izdavatelja koji su dostavili prosječan fiksni i varijabilni bruto iznos isplaćen članovima nadzornog odbora izdavatelja dionica, prosječan iznos ostalih nagrada isplaćenih članovima nadzornog odbora te prosječan novčani iznos opcija koje imaju članovi nadzornog odbora i odgovarajući iznos tijekom 2013., 2012. i 2011. godine. Iznosi naknada navedeni u Tablici 1.3. predstavljaju prosječne isplaćene iznose za cijeli nadzorni odbor (ne po članu nadzornog odbora).

Tablica 1.3. Iznosi naknada članovima nadzornog odbora izdavatelja dionica tijekom 2013., 2012. i 2011. godine (u kn)

		Prosječan bruto iznos isplaćen članovima nadzornog odbora tijekom godine		Prosječan iznos ostalih nagrada isplaćenih članovima nadzornog odbora
		Fiksni iznos	Varijabilni iznos	
2013.	Broj izdavatelja	96	6	2
	Iznos	366.808	798.293	172.682
2012.	Broj izdavatelja	106	5	2
	Iznos	389.518	772.636	93.508
2011.	Broj izdavatelja	123	5	2
	Iznos	88.269	115.220	12.322

Izvor: Upitnik

- Ukupno 96 izdavatelja navelo je ukupan bruto fiksni iznos isplaćen članovima nadzornog odbora tijekom 2013. godine. Iznos se kretao između 16,1 tis. kuna i 2 mil. kuna.
- Šest izdavatelja navelo je ukupan bruto varijabilni iznos isplaćen članovima nadzornog odbora tijekom 2013. godine. Iznos se kretao između 16,1 tis. kuna i 1,8 mil. kuna.
- Ukupno 19 izdavatelja navelo je kako se godišnji izvještaj o nagradama članovima nadzornog odbora podnosi glavnoj skupštini.

1.3.6. Naknade višem rukovodstvu izdavatelja dionica

- Ukupan bruto fiksni iznos isplaćen višem rukovodstvu tijekom 2013. godine navelo je 74 izdavatelja, a iznosi su se kretali od 124,2 tis. kuna (izdavatelj iz sektora turizma) do 37 mil. kuna (izdavatelj iz sektora osiguranja).
- Ukupan bruto varijabilni iznos isplaćen višem rukovodstvu tijekom 2013. godine navelo je sedam izdavatelja, a iznosi su se kretali od 136,7 tis. kuna do 10,8 mil. kuna.
- Ukupan novčani iznos opcija koje ima više rukovodstvo na kraju 2013. godine navelo je samo dvoje izdavatelja (jednako kao i 2012. godine), i to iznose od 443,8 tis. kuna i 2,1 mil. kuna.
- Ukupan iznos dogovorenih otpremnina višem rukovodstvu tijekom 2013. godine navelo je 15 izdavatelja, a iznosi su se kretali od jedne kune do 16,8 mil. kuna.
- Ukupan iznos bruto isplaćenih otpremnina višem rukovodstvu tijekom 2013. godine navelo je deset izdavatelja, a iznosi su se kretali od 57,5 tis. kuna do 2,4 mil. kuna.
- Ukupan iznos ostalih nagrada isplaćenih višem rukovodstvu tijekom 2013. godine navelo je osam izdavatelja, a iznosi su se kretali od 123 tis. kuna do 4,1 mil. kuna.

1.3.7. Transakcije s povezanim osobama

Ukupno 31 izdavatelj naveo je da ima interni propis postupanja u slučajevima transakcija s povezanim osobama za 2013. godinu. Isto je navelo 32 izdavatelja za 2012. i 26 izdavatelja za 2011. godinu.

U Tablici 1.4. prikazan je prosječan iznos prijavljenih transakcija koje je izdavatelj dionica sklopio sa sljedećim interesnim skupinama: s dioničarima koji imaju više od 5% temeljnog kapitala izdavatelja, s članovima uprave i nadzornog odbora izdavatelja, s višim rukovodstvom izdavatelja te unutar grupe kojoj izdavatelj pripada ili joj je na vrhu, tijekom 2011., 2012. i 2013. godine.

Tablica 1.4. Prosječan iznos prijavljenih transakcija s povezanim osobama tijekom 2011., 2012. i 2013. godine (u kn)

		Prosječan bruto novčani iznos poslova (transakcija s povezanim osobama) koje je izdavatelj sklopio			
		s dioničarima koji imaju više od 5% temeljnog kapitala izdavatelja	s članovima uprave i nadzornog odbora izdavatelja	s višim rukovodstvom izdavatelja	unutar grupe kojoj pripada ili joj je na vrhu
2013.	Broj izdavatelja koji su prijavili transakciju	38	16	10	48
	Iznos transakcije	208.065.812	3.575.421	6.222.242	315.786.981
2012.	Broj izdavatelja	49	19	13	61
	Iznos	359.391.905	2.511.358	4.794.418	439.989.719
2011.	Broj izdavatelja	53	23	13	65
	Iznos	311.242.113	4.190.705	5.857.689	506.438.365

Izvor: Upitnik

1.3.8. Sukob interesa

Sukob interesa postoji kod člana uprave ili nadzornog odbora odnosno upravnog odbora koji nije neutralan s obzirom na predmet odlučivanja te može utjecati na donošenje odluke na temelju interesa koji se razlikuje od interesa društva.

- Ukupno 31 izdavatelj naveo je da ima interni propis za prepoznavanje, sprječavanje i prijavljivanje sukoba interesa na kraju 2013. godine. Kao osnovne postavke internog propisa u vezi sa sukobom interesa izdavatelji su naveli sljedeće: identificiranje potencijalnih i/ili postojećih sukoba interesa, transparentnost, sprječavanje mita i korupcije, stavljanje transakcija relevantnih osoba pod nadzor, osiguranje da su interesi klijenata izdavatelja ispred interesa izdavatelja i radnika izdavatelja, zaštita ulagatelja kroz sprječavanje korištenja povlaštenih informacija i sl.
- Od 31 izdavatelja koliko ih je navelo da ima interni propis za prepoznavanje, sprječavanje i prijavljivanje sukoba interesa na kraju 2013. godine najviše ih je bilo iz sektora bankarstva (osam) te iz sektora nekretnina i fondova (četiri) i sektora turizma (četiri).
- Tijekom 2013. godine kod dva izdavatelja prijavljeno je ukupno devet slučajeva sukoba interesa, dok kod ostalih izdavatelja nije bilo prijavljivanja sukoba interesa. Kod izdavatelja kod kojih su prijavljeni slučajevi sukoba interesa, osobe u sukobu interesa u osam slučajeva nisu bile suzdržane kod donošenja odluka o ulasku u transakcije s povezanim osobama, dok za jedan slučaj nije odgovoreno.

1.3.9. Glavna skupština

Glavna skupština jedini je organ izdavatelja u čijem radu mogu izravno sudjelovati svi dioničari. Glavna je uloga glavne skupštine izražavanje volje dioničara. Za razliku od uprave i nadzornog odnosno upravnog odbora, glavna skupština nije stalni organ izdavatelja, tj. ona se sastaje ad hoc, ali najmanje jedanput godišnje.

- Prema podacima iz 135 ispunjenih Upitnika, dva izdavatelja nisu održala glavnu skupštinu tijekom 2013. godine. U 2012. godini od 151 izdavatelja koji je ispunio Upitnik, njih šest nije održalo glavnu skupštinu, dok prema podacima iz 174 ispunjena Upitnika u 2011. godini tri izdavatelja nisu održala glavnu skupštinu.
- Kao razlog neodržavanja glavne skupštine tijekom 2013. godine jedan izdavatelj naveo je činjenicu da je izdavatelj u likvidaciji, dok je drugi izdavatelj naveo kako će se glavna skupština održati tijekom 2014. godine.
- Prema podacima iz 135 ispunjenih Upitnika, 105 izdavatelja navelo je da je održalo samo jednu glavnu skupštinu, dok je njih 19 održalo dvije, a njih devet tri glavne skupštine tijekom 2013. godine.
- Maksimalan broj održanih glavnih skupština tijekom 2013., 2012. i 2011. godine bio je tri.
- Od ukupno 170 održanih glavnih skupština tijekom 2013. godine bilo je 138 redovnih skupština, a ostale 32 bile su izvanredne glavne skupštine.

Glasovanje na daljinu

Prema Kodeksu korporativnog upravljanja dioničarima treba omogućiti sudjelovanje i osobito glasovanje na glavnoj skupštini uporabom sredstava suvremene komunikacijske tehnologije (npr. elektronički).

- Na glavnoj skupštini omogućeno je glasovanje „na daljinu“ (npr. elektronički) na ukupno tri održane glavne skupštine triju izdavatelja tijekom 2013.

Interni propis rada glavne skupštine

- Ukupno 54 izdavatelja navelo je kako ima interni propis rada glavne skupštine za 2013. godinu, od čega je šest izdavatelja mijenjalo navedeni interni propis tijekom 2013. godine.
- Ukupno 26 izdavatelja navelo je kako je tijekom 2013. godine slalo pozive na glavnu skupštinu preporučenim pismom.

Sudjelovanje na glavnoj skupštini

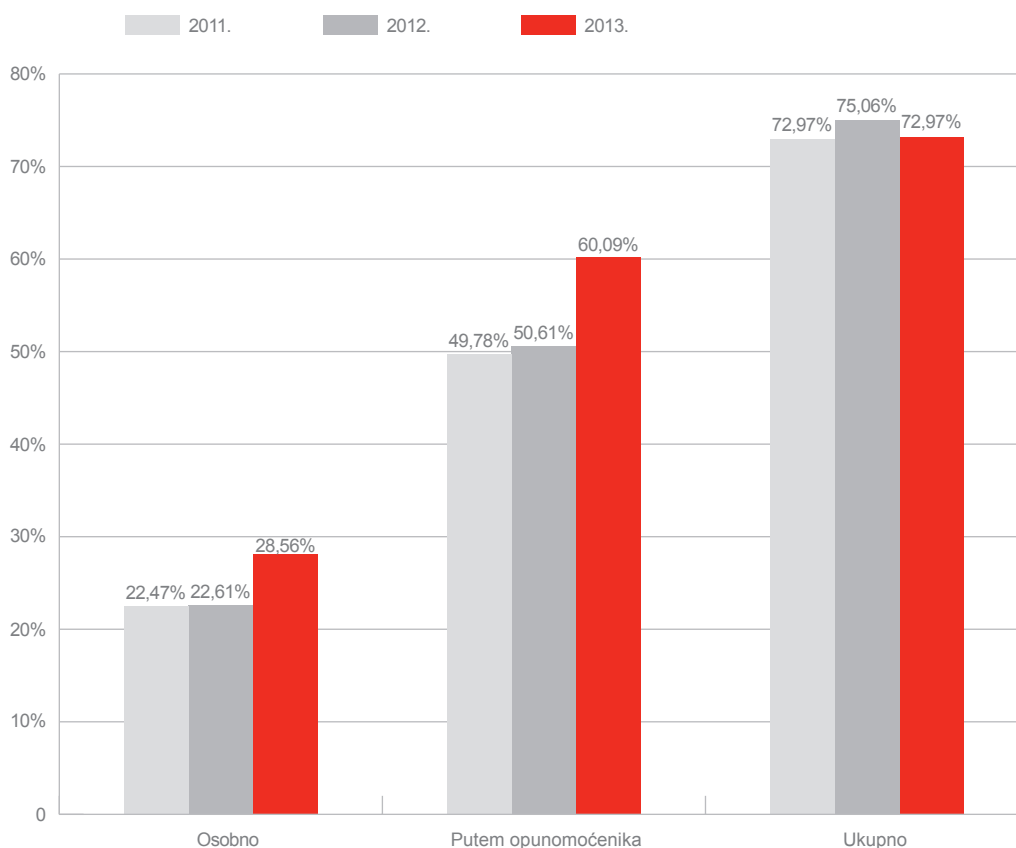
Temeljno i neotuđivo pravo dioničara jest sudjelovanje u radu glavne skupštine (pravo sudjelovanja). To pravo dioničar može ostvariti i putem zastupnika, ali ono se najčešće ostvaruje putem opunomoćenika.

Svi članovi organa izdavatelja moraju sudjelovati u radu glavne skupštine. Radi se o obvezi

nazočnosti svih članova uprave i nadzornog odnosno upravnog odbora, a ne samo članova koji podnose izvješća te prijedloge odluka i drugih mjera. Dakle, i oni članovi uprave i nadzornog odnosno upravnog odbora koji nisu izvjestitelji ili predlagatelji dužni su biti nazočni na glavnim skupštinama.

Na Grafikonu 1.10. prikazan je prosječan postotak temeljnog kapitala koji imaju dioničari koji su sudjelovali na glavnoj skupštini te postotak temeljnog kapitala koji imaju dioničari koji su sudjelovali osobno i putem opunomoćenika.

Grafikon 1.10. Sudjelovanje dioničara na glavnim skupštinama tijekom 2011., 2012. i 2013. godine

Izvor: Upitnik

- Prosječno je na glavnim skupštinama održanim tijekom 2013. godine sudjelovalo 34 dioničara.
- Postotak temeljnog kapitala koji čine članovi uprave i nadzornog odbora koji su sudjelovali kao dioničari na održanoj glavnoj skupštini u 2013. godini iznosio je 18,88%.
- Tijekom 2013. godine ni jedan dioničar nije na održanim glavnim skupštinama glasovao „na daljinu“.

Ograničenja glasanja, uvjeti sudjelovanja i donošenje odluka

Dioničaru se općenito ne može oduzeti pravo glasa. U određenim je prilikama ostvarivanje prava glasa na glavnoj skupštini isključeno samim zakonom. To su slučajevi kada postoje sukobi interesa između pojedinog dioničara i interesa izdavatelja.

- Pojedininim dioničarima na glavnoj skupštini bilo je ograničeno pravo glasa, i to na deset glavnih skupština tijekom 2013. godine. Kao najčešći razlog ograničenja prava glasa naveden je članak 293. stavak 1. ZTD-a (davanje razrješnice članu uprave ili nadzornog odnosno upravnog odbora). U skladu s navedenom odredbom ZTD-a nitko ne može ostvarivati pravo glasa za sebe ili za nekoga drugoga kada se odlučuje o tome treba li mu se dati razrješnica, o njegovu oslobođenju od neke obveze ili o ostvarenju zahtjeva koji društvo ima prema njemu. U pogledu dionica iz kojih dioničar na taj način ne može ostvarivati pravo glasa, to za njega ne mogu učiniti ni druge osobe.

1.4. Revizija i kontrola

Revizija i kontrola važni su mehanizmi samoregulacije izdavatelja. U nastavku je prikazana analiza unutarnje i vanjske revizije odnosno kontrole izdavatelja.

Unutarnja je kontrola glavni mehanizam regulacije poslovanja unutar samog društva odnosno izdavatelja, pa tako i samog korporativnog upravljanja.

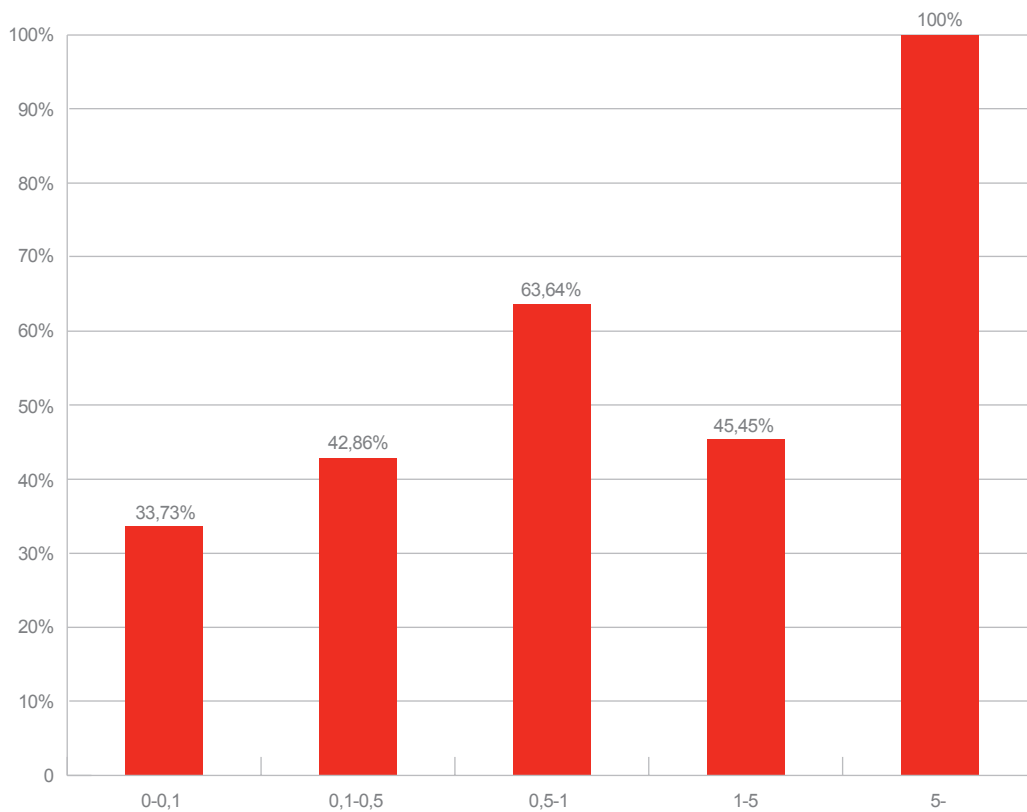
1.4.1. Unutarnja revizija i kontrola

Prema Kodeksu korporativnog upravljanja zadaća je unutarnjih revizora provođenje unutarnje revizije te provjera poštivanja propisa, smjernica i uputa. Unutarnji revizor izvješće o rezultatima poslovanja podnosi izravno komisiji za reviziju (revizorskom odboru) odnosno nadzornom odboru društva.

Jedan od preduvjeta kvalitetnog korporativnog upravljanja u interesu svih dioničara jesu adekvatno ustrojene i učinkovite funkcije unutarnje revizije i unutarnje kontrole.

- Ukupno 55 izdavatelja koji su dostavili Upitnik za 2013. godinu, odnosno njih 40,74%, navelo je kako ima ustrojen sustav unutarnje revizije (u 2012. godini sustav unutarnje revizije imalo je 41,06% izdavatelja koji su dostavili Upitnik, a u 2011. godini njih 37,93%).
- Ukupno 55 izdavatelja koji imaju ustrojen sustav unutarnje revizije imalo je ukupnu tržišnu kapitalizaciju na dan 31. prosinca 2013. u iznosu od 85,2 mlrd. kuna (ukupna tržišna kapitalizacija 135 izdavatelja koji su dostavili Upitnik za 2013. godinu iznosila je na dan 31. prosinca 2013. godine 110,7 mlrd. kuna).
- Najviše izdavatelja koji imaju ustrojen sustav unutarnje revizije dolazi iz bankarskog sektora (12), a zatim slijede izdavatelji iz sektora turizma (deset), sektora prehrambene industrije (osam) i sektora osiguranja (pet).
- Ukupno 91 izdavatelj koji je dostavio Upitnik za 2013. godinu, odnosno njih 67,41%, naveo je kako ima ustrojen sustav unutarnje kontrole (66,89% izdavatelja u 2012. godini te 60,34% izdavatelja u 2011. godini).
- Najviše izdavatelja koji imaju ustrojen sustav unutarnje kontrole dolazi iz turističkog sektora (20), a zatim slijede izdavatelji iz bankarskog sektora i prehrambene industrije (12) te sektora osiguranja (pet).

Grafikon 1.11. Udio izdavatelja koji imaju ustrojen sustav unutarnje revizije u odnosu na tržišnu kapitalizaciju (u mlrd. kn.)

Izvor: Upitnik, Zagrebačka burza

1.4.2. Upravljanje rizicima društva

Upravljanje rizicima u društvu od velike je važnosti, što se najbolje pokazalo i pokazuje se u vrijeme gospodarske i financijske krize te otežanih uvjeta poslovanja. Poseban je naglasak stavljen na financijske institucije. Propisima je uređeno mjerenje prudencijalnih rizika, koji obuhvaćaju tržišni, kreditni i operativni rizik te rizik likvidnosti. Pored navedenih, postoji i cijeli niz rizika koji se mogu pojaviti tijekom poslovanja određenog društva.

- Ukupno 38 izdavatelja navelo je da ima propisan interni propis za prepoznavanje, upravljanje i sprječavanje nastanka rizika.
- Ukupno 32 izdavatelja navela su kako su imenovala osobu zaduženu za upravljanje rizicima.
- Ukupno 49 izdavatelja navelo je kako se tijekom 2013. godine materijalizirao neki od rizika. Najčešći rizici koji su se materijalizirali jesu rizik likvidnosti i kreditni rizik.
- Prema podacima iz dostavljenih Upitnika, rizici su se najviše realizirali kod izdavatelja iz bankarskog sektora (osam), sektora turizma i prehrambene industrije (šest izdavatelja iz svakog sektora), sektora nekretnina i fondova te građevinarstva (četiri izdavatelja iz svakog sektora) te sektora telekomunikacija i trgovine (tri izdavatelja iz svakog sektora).

1.4.3. Vanjska revizija

Prema Kodeksu korporativnog upravljanja društvo je dužno imati neovisne ovlaštene vanjske revizore kao važan instrument korporativnog upravljanja. Njihova je osnovna funkcija osigurati da financijski izvještaji društva adekvatno odražavaju stvarno stanje društva u cjelini. Neovisnim vanjskim revizorom smatra se onaj revizor koji nije vlasnički ni interesno povezan s društvom te ne pruža nikakve druge usluge društvu.

Revizori imaju ključnu ulogu u osiguranju da su financijski izvještaji pripremljeni na fer i pošten način.

- U 135 dostavljenih Upitnika za 2013. godinu navedeno je 35 različitih revizorskih društava. Najveći broj izdavatelja koji koriste usluge istog revizorskog društva jest devet.
- Ukupno 48 izdavatelja koristilo je u 2013. godini usluge najvećih revizorskih društava (engl. *the Big Four*).
- Prosječan broj godina korištenja usluga istog revizorskog društva od strane izdavatelja iznosi 6,7.
- Prosječan broj godina korištenja usluga istog ovlaštenog revizora u istom revizorskom društvu iznosi 4,7.
- Ukupno 125 izdavatelja navelo je bruto novčani iznos plaćen vanjskom revizorskom društvu za pružene usluge revizije tijekom 2013. godine. On je prosječno iznosio 272 tis. kuna, a kretao se u rasponu od 12,5 tis. kuna do gotovo 4 mil. kuna. Prosječan bruto novčani iznos isplaćen vanjskom revizorskom društvu 2012. godine iznosio je 271 tis. kuna.
- Ukupno 22 izdavatelja navela su da su tijekom 2013. godine isplatila vanjskom revizorskom društvu novčani iznos za usluge različite od revizije. Prosječan isplaćeni bruto novčani iznos bio je 193 tis. kuna, a svi iznosi kretali su se u rasponu od 1,1 tis. kuna do 798 tis. kuna. Kao ostale usluge koje su vanjski revizori pružali izdavateljima tijekom 2013. godine navedene su usluge prijevoda, konzultacije, stručna predavanja i seminari, priprema dokumentacije za postupak predstečajne nagodbe i sl.
- Ni jedan izdavatelj nije naveo da postoji povezanost vanjskog revizorskog društva i revizora s izdavateljem odnosno članovima uprave i nadzornog odbora te višeg rukovodećeg kadra izdavatelja (rodbinska i poslovna povezanost).

1.5. Odnosi s ulagateljima

Prema Kodeksu korporativnog upravljanja uprava izdavatelja dužna je ulagateljima učiniti dostupnim uravnotežene podatke koji se odnose i na pozitivne i na negativne strane poslovanja izdavatelja, kako bi se ulagateljima omogućilo da na ispravan način razumiju i prosude stanje izdavatelja te na temelju tako prikupljenih podataka donesu odluke o svojim ulaganjima.

1.5.1. Internetske stranice izdavatelja

Izdavatelj je dužan, putem vlastitih javno dostupnih internetskih stranica, osigurati učinkovitu i praktičnu razmjenu informacija. Radi jednakog odnosa prema svim dioničarima, neovisno o državi podrijetla, izdavatelj sve podatke koje objavljuje treba objaviti na svojoj internetskoj stranici na hrvatskom i na engleskom jeziku.

- Svi izdavatelji koji su dostavili Upitnik za 2013. godinu (135) odgovorili su da imaju vlastite internetske stranice na hrvatskom jeziku, a 83 izdavatelja, odnosno 61,48%, odgovorila su da imaju vlastite internetske stranice na engleskom jeziku.

- Ukupno 43 izdavatelja, odnosno njih 31,85%, navela su da imaju ustrojen zaseban odjel ili zaposlenike koji su isključivo zaduženi za odnose s javnošću (ulagateljima) za 2013. godinu. Ustrojen zaseban odjel ili zaposlenike koji su zaduženi isključivo za odnose s javnošću (ulagateljima) ima najviše izdavatelja iz prehrambene industrije (osam), turističkog sektora (sedam) te bankarskog sektora (pet).
- Ukupno 45 izdavatelja, odnosno njih 33,33%, navelo je kako ima objavljen kalendar važnih događanja na svojim internetskim stranicama. U 2012. godini 29,14% izdavatelja navelo je kako ima objavljen kalendar važnih događanja na svojim internetskim stranicama.
- Ukupno 16 izdavatelja navelo je da je održalo jednu ili više konferencija za novinare tijekom 2013. godine. Najveći broj konferencija za novinare koje je održao jedan izdavatelj jest 27, a izdavatelji su najčešće održali samo jednu konferenciju za novinare. Kao najčešći razlozi sazivanja konferencija za novinare navedeni su: predstavljanje rezultata poslovanja (uključujući i financijske podatke) i značajnih poslova, potpisivanje značajnih ugovora, prezentiranje proizvoda, promocije, najave investicija i događanja, humanitarne akcije, sponzorstva i sl.

1.5.2. Isplata dividende

Vlasništvo nad dionicom daje njenom vlasniku pravo na isplatu dividende. Odluku o isplati dividende donosi glavna skupština na prijedlog uprave društva. Dividenda se može isplatiti u novcu ili u dionicama. Također, uprava društva uz suglasnost nadzornog odbora može donijeti odluku o isplati predujma dividende.

- Na temelju podataka iz 135 dostavljenih Upitnika, 27 izdavatelja dionica, odnosno njih 20%, donijelo je odluku o isplati dividende tijekom 2013. godine.
- Prosječan iznos dividende po dionici u 2013. godini iznosio je 110,59 kuna.
- Najviše izdavatelja koji su tijekom 2013. godine donijeli odluku o isplati dividende bilo je iz turističkog sektora (pet), sektora prehrambene industrije (četiri) te sektora bankarstva i osiguranja (tri izdavatelja iz svakog sektora).
- Ukupna tržišna kapitalizacija izdavatelja koji su tijekom 2013. godine donijeli odluku o isplati dividende na kraju 2013. godine iznosila je 55,68 mlrd. kuna. Najveću tržišnu kapitalizaciju od izdavatelja koji su donijeli odluku o isplati dividende u 2013. godini imao je izdavatelj iz sektora telekomunikacija (14,47 mlrd. kuna), a najmanju izdavatelj iz sektora prehrambene industrije (39,68 mil. kuna).

2. Godišnji izvještaj o korporativnom upravljanju izdavatelja korporativnih obveznica

- Na kraju 2013. godine bilo je izdano ukupno 16 korporativnih obveznica od 15 različitih izdavatelja, od kojih je 12 dostavilo ispunjeni Upitnik za 2013. godinu.
- Kamata se kretala od 4,8000% do 12,0000%, odnosno u prosjeku je iznosila 7,6593% (na kraju 2012. godine kamata je u prosjeku iznosila 7,6917%).
- Tri izdavatelja povukla su korporativne obveznice sa službenog tržišta, odnosno njihove su obveznice dospjele tijekom 2013. godine. Samo je jedan od navedenih izdavatelja tijekom 2013. godine izdao nove korporativne obveznice.
- Na kraju 2013. godine jedan izdavatelj obveznica bio je iz financijskog, a ostalih 14 iz nefinancijskog sektora. Iz nefinancijskog sektora najviše izdavatelja obveznica (četiri) bavilo se telekomunikacijama, po dva izdavatelja bavila su se trgovinom, transportom, građevinarstvom i ostalim djelatnostima, dok se po jedan izdavatelj bavio energijom i farmaceutikom.
- Ni jedan izdavatelj korporativnih obveznica nije na dan 31. prosinca 2013. godine bio u stečaju, no tri izdavatelja bila su u postupku predstečajne nagodbe.

2.1. Kapital i porijeklo kapitala izdavatelja obveznica

Temeljni kapital

U Tablici 2.1. prikazani su podaci o temeljnom kapitalu izdavatelja korporativnih obveznica i izdavatelja dionica i korporativnih obveznica.

Tablica 2.1. Temeljni kapital izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

Izdavatelji obveznica	Broj izdavatelja				2011.	2012.	2013.
	2011.	2012.	2013.				
s uvrštenim dionicama	3	3	4	Temeljni kapital	631.588.700	494.276.000	552.162.200
				Tržišna kapitalizacija	306.576.680	236.244.592	231.691.297
bez uvrštenih dionica	11	11	11	Temeljni kapital	22.996.963.848	22.882.547.500	23.076.060.547
				Tržišna kapitalizacija	2.877.066.455	1.434.075.625	2.508.359.591
UKUPNO	14	14	15	Temeljni kapital	23.628.552.548	23.376.823.500	23.628.222.747
				Tržišna kapitalizacija	3.183.643.135	1.670.320.218	2.740.050.888

Izvor: sudski registar, Zagrebačka burza

- Od 15 izdavatelja samo su četiri imala uvrštene i dionice na uređenom tržištu Zagrebačke burze na kraju 2013. godine.
- Ukupni temeljni kapital svih izdavatelja korporativnih obveznica povećao se za 1,08% na kraju 2013. u odnosu na godinu prije. Temeljni kapital izdavatelja korporativnih obveznica s uvrštenim dionicama povećao se za 11,71% na kraju 2013. u odnosu na godinu prije, ali i broj izdavatelja povećao se za jedan. Temeljni kapital izdavatelja korporativnih obveznica bez uvrštenih dionica povećao se za 0,85%.
- Ukupna tržišna kapitalizacija svih izdavatelja korporativnih obveznica povećala se za 64,04% na kraju 2013. u odnosu na prethodnu godinu. Tržišna kapitalizacija izdavatelja korporativnih obveznica s uvrštenim dionicama smanjila se za 1,93% na kraju 2013. godine u odnosu na prethodnu godinu, dok se tržišna kapitalizacija izdavatelja korporativnih obveznica bez uvrštenih dionica povećala za 74,91%.

2.1.1. Vlasnička struktura izdavatelja obveznica

Podaci o vlasničkoj strukturi izdavatelja obveznica izrađeni su na temelju podataka SKDD-a i stoga su analizirani samo izdavatelji korporativnih obveznica koji su osnovani kao dionička društva (11 izdavatelja).

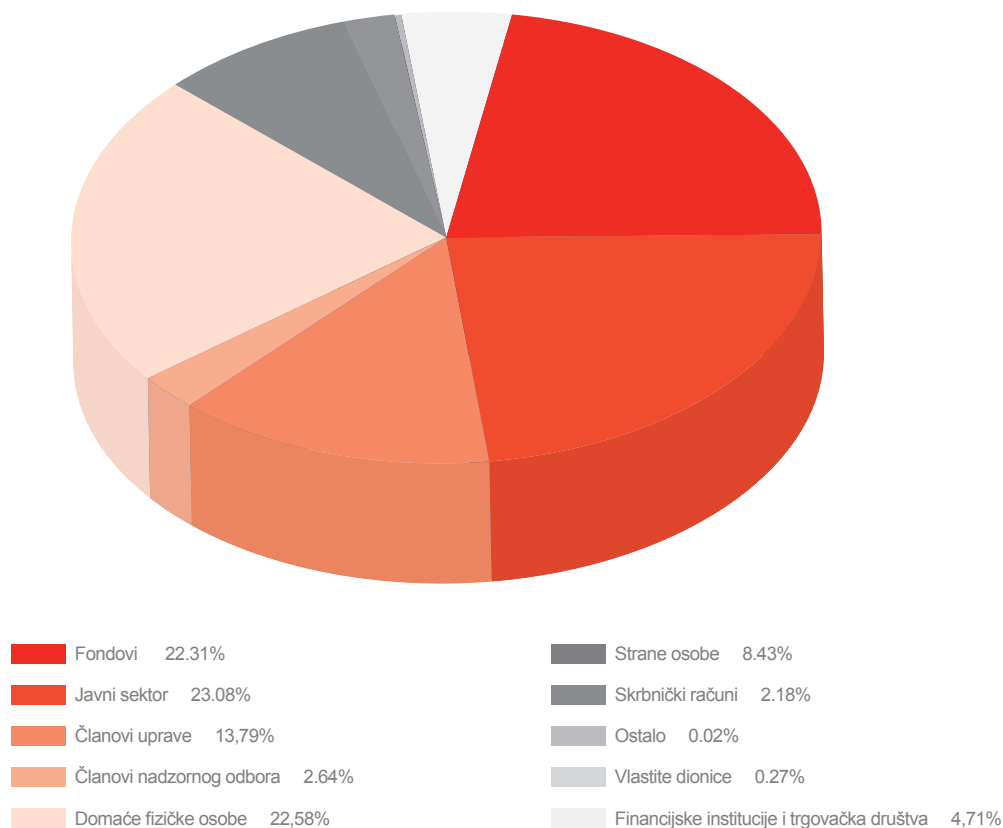
Vlasnička struktura promatrana je po grupama dioničara na način da ukupan zbroj svih grupa čini 100% vlasničke strukture izdavatelja, što znači da jedan dioničar može biti raspoređen samo u jednu grupu.

Grupe na koje je podijeljena struktura dioničkih društava jesu sljedeće:

- vlastite dionice,
- financijske institucije i trgovačka društva,
- fondovi (investicijski i mirovinski fondovi sa sjedištem u Republici Hrvatskoj),
- javni sektor (Republika Hrvatska),
- članovi uprave,
- članovi nadzornog odbora,
- domaće fizičke osobe (osim članova uprave i nadzornog odbora),
- strane osobe (osim članova uprave i nadzornog odbora),
- skrbnički računi,
- ostalo.

Na Grafikonu 2.1. prikazana je vlasnička struktura izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31. prosinca 2013. prema prethodno navedenim kategorijama.

Grafikon 2.1. Vlasnička struktura izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31.12.2013. godine

Izvor: SKDD

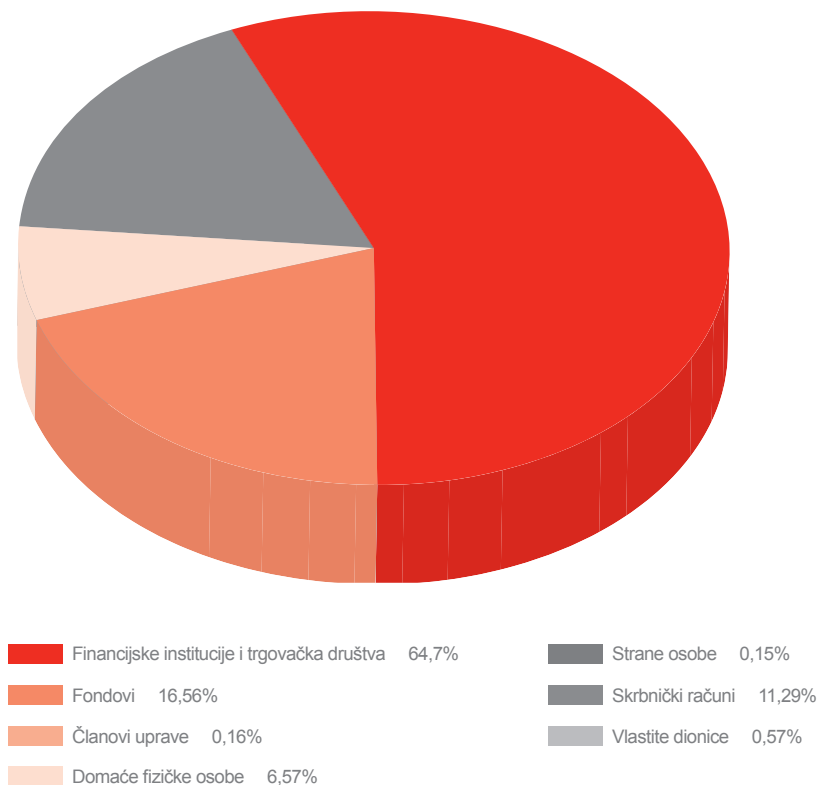
- Za razliku od prethodne godine, u vlasničkoj strukturi izdavatelja korporativnih obveznica koji su osnovani kao dionička društva najveći udio imao je javni sektor (23,28%), a članovi uprave, koji su prošle godine bili na prvom mjestu s udjelom od 26,51%, ove su godine na četvrtom mjestu s udjelom od 13,79%.

2.1.2. Vlasnička struktura imatelja korporativnih obveznica

Struktura imatelja korporativnih obveznica izrađena je prema istim kategorijama kao i vlasnička struktura izdavatelja korporativnih obveznica bez kategorija javnog sektora, članova nadzornog odbora te kategorije ostalo, koje su iznosile 0,00%. Podaci su također preuzeti iz SKDD-a.

Na Grafikonu 2.2. prikazana je struktura imatelja korporativnih obveznica na dan 31. prosinca 2013. godine prema zadanim kategorijama.

Grafikon 2.2. Struktura imatelja korporativnih obveznica na dan 31.12.2013. godine

Izvor: SKDD

- Jednako kao i 2012. godine, imatelji korporativnih obveznica s najvećim udjelom bile su financijske institucije i trgovačka društva sa 64,70% udjela, a slijedili su ih fondovi i skrbnički računi.

2.2. Organi izdavatelja

U nastavku su analizirani podaci o organima izdavatelja obveznica, i to posebno za upravu, a posebno za nadzorni odbor. Podaci o glavnoj skupštini nisu analizirani s obzirom na to da izdavatelji obveznica imaju različite pravne oblike (dioničko društvo, društvo s ograničenom odgovornošću, poseban pravni oblik).

Svi izdavatelji obveznica koji su oblikovani kao dioničko društvo imaju dualistički sistem organizacije društva, odnosno uz glavnu skupštinu imaju još dva organa društva: upravu, koja vodi i zastupa društvo, i nadzorni odbor, koji nadzire poslove društva.

2.2.1. Uprava

U nastavku su analizirani podaci o članovima uprave izdavatelja obveznica koji su organizirani kao dioničko društvo na dan 31. prosinca 2011., 2012. i 2013. godine.

Uprava se može sastojati od jedne ili više osoba (direktora). Broj članova uprave propisuje se statutom izdavatelja. ZTD ne propisuje obvezni broj članova uprave.

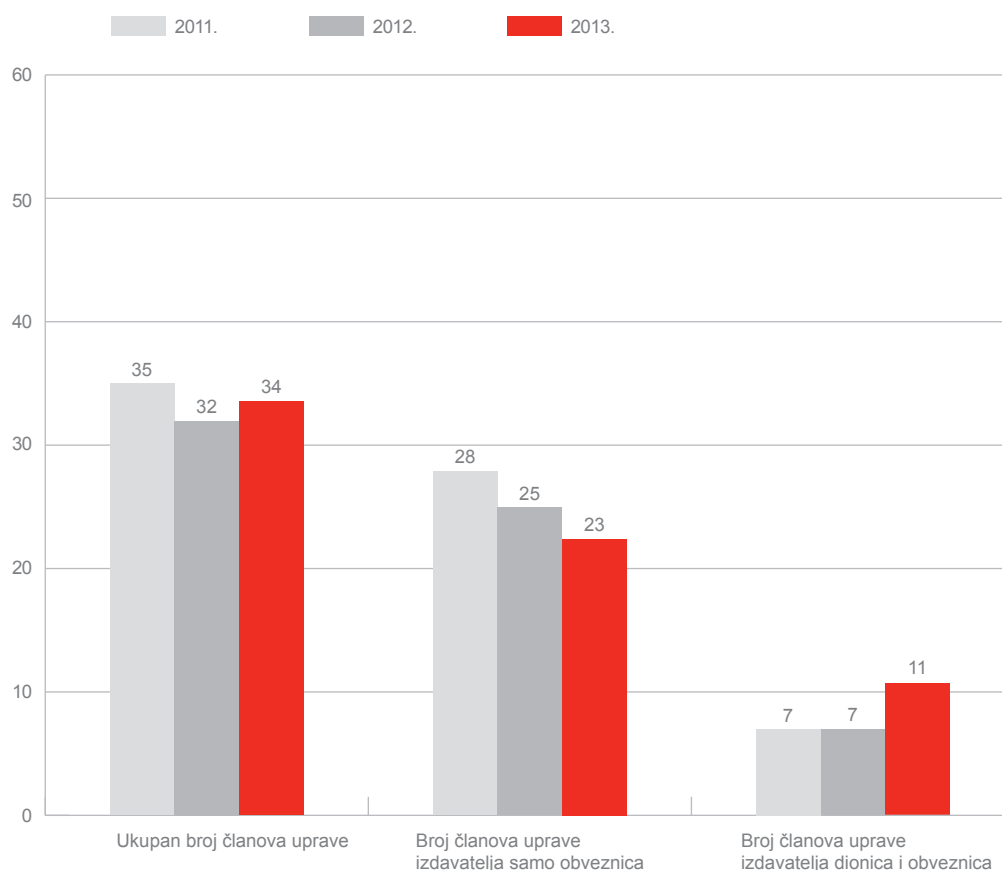
Članovi uprave mogu biti samo fizičke osobe koje su potpuno poslovno sposobne.

Podaci o veličini i strukturi uprave i nadzornog odbora analizirani su samo za one izdavatelje obveznica koji su organizirani kao dioničko društvo (11 izdavatelja).

U nastavku je analiziran broj članova uprave dioničkih društava izdavatelja korporativnih obveznica, kojih je bilo 11 na kraju sve tri promatrane godine.

Na Grafikonu 2.3. prikazan je ukupan broj članova uprave izdavatelja obveznica na kraju 2011., 2012. i 2013. godine.

Grafikon 2.3. Ukupan broj članova uprave na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

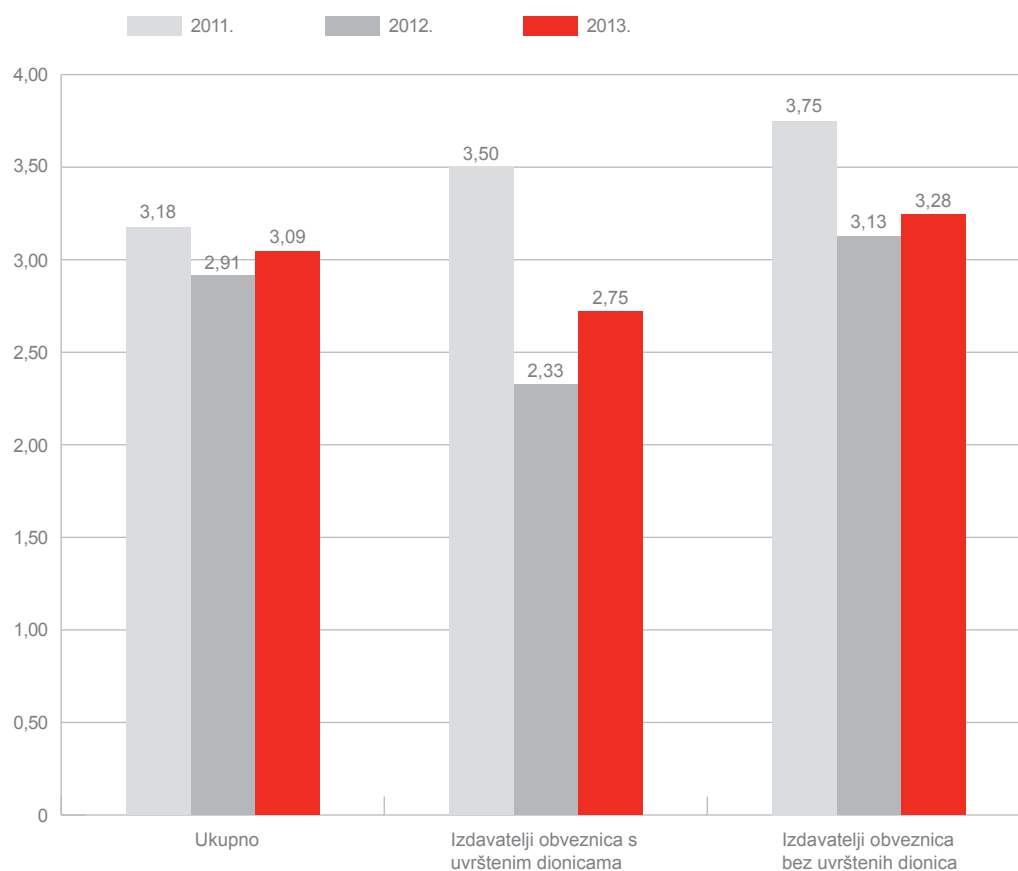

Izvor: sudski registar, Hanfa

- Na dan 31. prosinca 2013. najveći broj članova uprave bio je šest, koliko ih je imao samo jedan izdavatelj obveznica, a najviše izdavatelja (četiri) imalo je po tri člana uprave.

Na Grafikonu 2.4. prikazan je prosječan broj članova uprave izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31. prosinca 2011., 2012. i 2013. godine.

Grafikon 2.4. Prosječan broj članova uprave izdavatelja obveznica na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

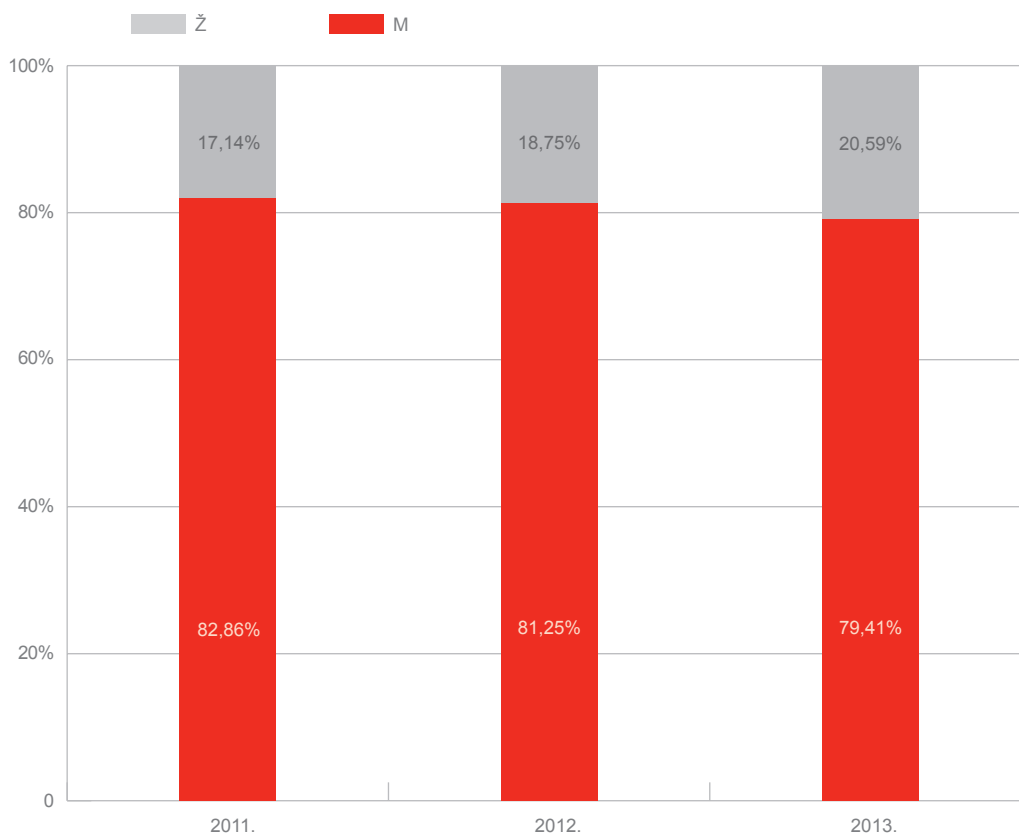
Izvor: sudski registar, Hanfa

Struktura članova uprave prema spolu

- Broj žena u upravi izdavatelja korporativnih obveznica iznosio je sedam na dan 31. prosinca 2013.
- Više od polovice izdavatelja korporativnih obveznica (6 od ukupno 11 analiziranih) imalo je ženu u upravi na dan 31. prosinca 2013. godine.
- U pet od šest izdavatelja koji su imali ženu u upravi na dan 31. prosinca 2013. godine, četiri su imala jednu ženu u upravi, dok je jedan izdavatelj imao dvije žene u upravi koja se sastoji od tri člana. Tri izdavatelja imala su na dan 31. prosinca 2013. samo jednog člana uprave: kod dva izdavatelja to je bio muškarac, a kod jednog žena.

Na Grafikonu 2.5. prikazan je udio žena u upravi izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31. prosinca 2011., 2012. i 2013. godine.

Grafikon 2.5. Udio žena u upravi izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

Izvor: sudski registar, Hanfa

Poslovnik o radu uprave

- Osam izdavatelja korporativnih obveznica navelo je kako ima interni propis rada uprave (poslovnik o radu uprave) za 2013. godinu, od čega su dva izdavatelja navela da se interni propis rada uprave mijenjao tijekom 2013. godine. Kao razloge za izmjene internih propisa rada uprave navedeni izdavatelji naveli su promjenu broja članova uprave odnosno novu raspodjelu zaduženja članova uprave.

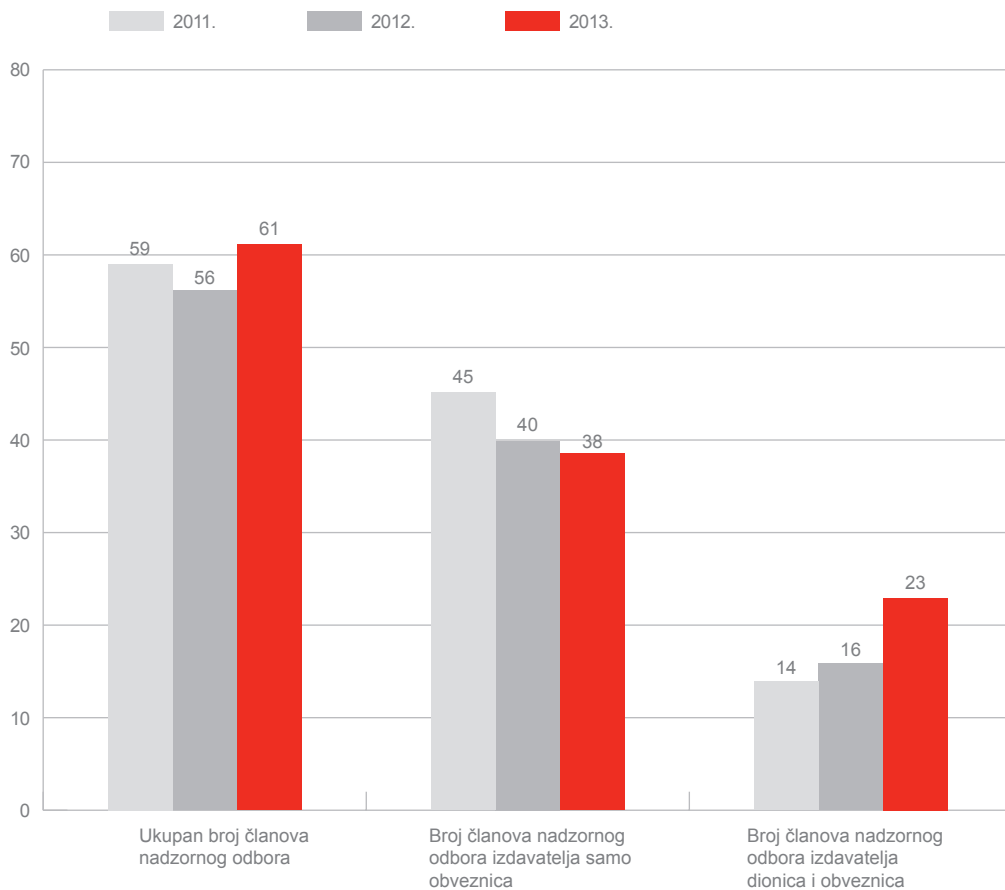
Sjednice uprave

- Sedam izdavatelja korporativnih obveznica navelo je kako ima raspored održavanja sjednica uprave za 2013. godinu., dok je samo jedan izdavatelj naveo kako ima mogućnost sudjelovanja na sjednicama uprave putem opunomoćenika.

2.2.2. Nadzorni odbor

Na Grafikonu 2.6. prikazan je ukupan broj članova nadzornog odbora izdavatelja korporativnih obveznica na kraju 2011., 2012. i 2013. godine.

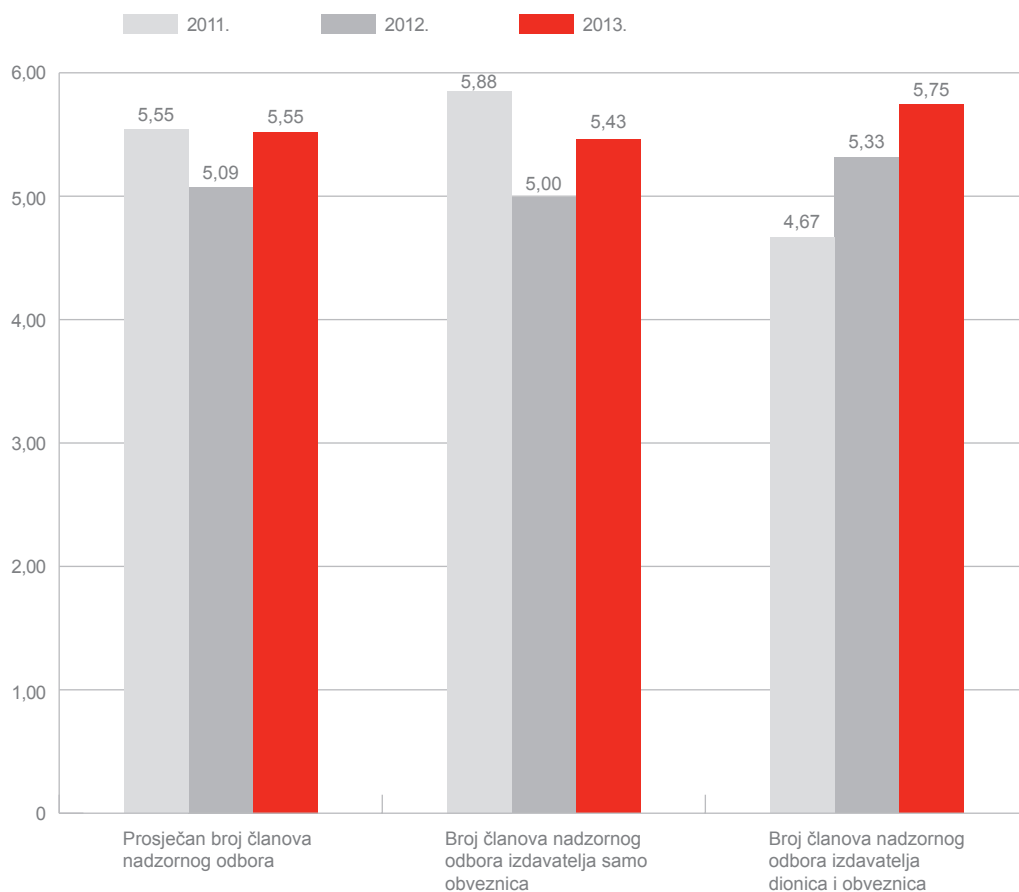
Grafikon 2.6 Ukupan broj članova nadzornog odbora na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

Izvor: sudski registar

Na Grafikonu 2.7. prikazan je prosječan broj članova nadzornog odbora izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31. prosinca 2011., 2012. i 2013. godine.

Grafikon 2.7. Prosječan broj članova nadzornog odbora izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

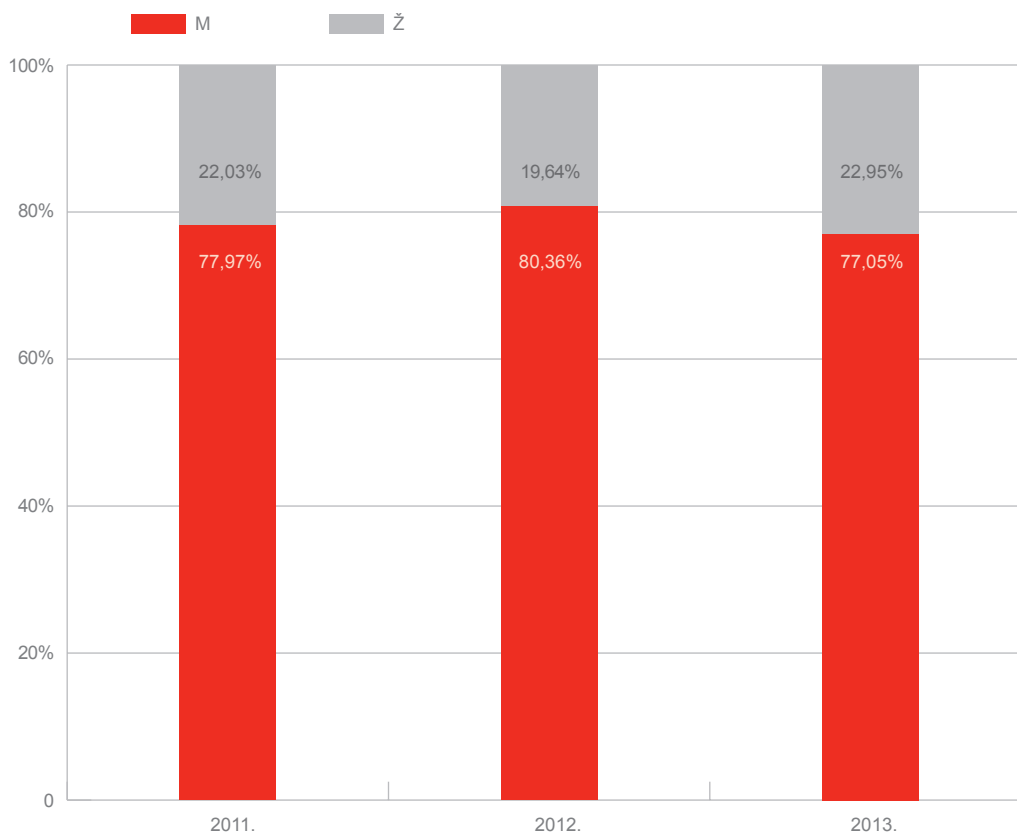
Izvor: sudski registar

- Prosječan broj članova nadzornih odbora izdavatelja korporativnih obveznica povećao se u 2013. za 9,04% u odnosu na kraj 2012. te se vratio na razinu iz 2011. godine.

Struktura članova nadzornog odbora prema spolu

Na Grafikonu 2.8. prikazan je udio žena u nadzornom odboru izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31. prosinca 2011., 2012. i 2013. godine.

Grafikon 2.8. Udio žena u nadzornom odboru izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine

Izvor: sudski registar

- U promatranom razdoblju prosječan broj žena u nadzornim odborima izdavatelja korporativnih obveznica iznosi 21,54%, što je više od prosječnog broja žena u upravama izdavatelja korporativnih obveznica u istom razdoblju (18,83%), ali je još uvijek daleko od uravnotežene zastupljenosti.

U Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine, koju je Hrvatski Sabor donio na sjednici 15. srpnja 2011. godine, jedan od ciljeva jest da se pri imenovanju članstva nadzornih i upravnih odbora poduzeća u javnom i privatnom sektoru vodi računa o uspostavljanju uravnotežene zastupljenosti obaju spolova na način da podzastupljenog spola, u skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova, ne bude manje od 40%.

Komisije nadzornog odbora

- Sedam izdavatelja navelo je da ima osnovanu komisiju za reviziju u 2013. godini., dok po tri izdavatelja imaju osnovanu komisiju za nagrađivanje i komisiju za imenovanja.

Interne procedure rada komisija

- Četiri od sedam izdavatelja koji imaju osnovanu komisiju za reviziju u 2013. godini navelo je da imaju i interne procedure rada komisije za reviziju.
- Svi izdavatelji koji imaju komisiju za nagrađivanje i komisiju za imenovanja imaju donesene i interne procedure rada navedenih komisija.

Sastanci

- Pet od sedam izdavatelja koji imaju osnovanu komisiju za reviziju u 2013. godini navelo je kako se ta komisija i sastala tijekom 2013. godine. Komisije za reviziju u prosjeku su održavale sastanke tri puta tijekom 2013. godine.
- Jedan izdavatelj naveo je da su održana tri sastanka komisije za nagrađivanje u 2013. godini, dok su dva izdavatelja navela kako je održan samo jedan sastanak komisije za nagrađivanje u 2013. godini.
- Jedan izdavatelj naveo je da su održana dva sastanka komisije za imenovanja u 2013. godini, dok su dva izdavatelja navela kako je održan samo jedan sastanak komisije za imenovanja u 2013. godini.

Ostale komisije

- Tri izdavatelja navela su da imaju osnovanu dodatnu komisiju u 2013. godini. Nazivi dodatnih komisija jesu komisija za korporativno upravljanje (dva izdavatelja) i kreditni odbor.
- Tri izdavatelja navela su da izrađuju izvješća o radu komisija, a izvješća komisija jednog izdavatelja dostupna su i javnosti.

2.3. Naknade

2.3.1. Naknade članovima uprave

Pet izdavatelja korporativnih obveznica navelo je da ima politiku nagrađivanja članova uprave u 2013. godini, dok su u 2012. tu politiku imala četiri, a u 2011. godini dva izdavatelja.

U Tablici 2.2. prikazan je broj izdavatelja koji su dostavili prosječan fiksni i varijabilni bruto iznos isplaćen članovima uprave izdavatelja korporativnih obveznica, prosječan iznos ostalih nagrada isplaćenih članovima uprave te prosječan novčani iznos opcija koje imaju članovi uprave i odgovarajući iznos tijekom 2013., 2012. i 2011. godine.

Tablica 2.2. Iznosi isplaćenih naknada članovima uprave izdavatelja korporativnih obveznica tijekom 2013., 2012. i 2011.godine

		Prosječan bruto iznos isplaćen članovima uprave tijekom godine		Prosječan iznos ostalih nagrada isplaćenih članovima uprave tijekom godine	Prosječan novčani iznos opcija koje imaju članovi uprave
		Fiksni iznos	Varijabilni iznos		
2013.	Broj izdavatelja	11	2	1	2
	Iznos	2.992.909	2.090.242	230.400	66.964.225
2012.	Broj izdavatelja	13	2	1	2
	Iznos	2.674.849	2.069.916	5.892.847	46.896.957
2011.	Broj izdavatelja	12	2	1	1
	Iznos	655.232	427.524	3.030.868	30.000.000

Izvor: Upitnik

- U odnosu na 2012. godinu došlo je do blagog povećanja prosječnih bruto fiksnih i varijabilnih iznosa isplaćenih članovima uprave.
- Tri izdavatelja navela su kako se glavnoj skupštini podnosi godišnji izvještaj o nagradama članovima uprave.
- Postojanje opcija kao načina nagrađivanja i motivacije članova uprave navela su dva izdavatelja, jedan u iznosu od 130 mil. kuna, a jedan u iznosu od 3,9 mil. kuna.

2.3.2. Naknade članovima nadzornog odbora

- Za 2013. godinu četiri izdavatelja korporativnih obveznica navela su kako visinu nagrade članovima nadzornog odbora određuje glavna skupština, dok su dva izdavatelja navela kako je visina nagrade propisana statutom. Ostali izdavatelji nisu odgovorili.

U Tablici 2.3. prikazan je broj izdavatelja koji su dostavili prosječan fiksni i varijabilni bruto iznos isplaćen članovima nadzornog odbora izdavatelja korporativnih obveznica i prosječan iznos ostalih nagrada isplaćenih članovima nadzornog odbora i odgovarajući iznos tijekom 2013., 2012. i 2011. godine.

Tablica 2.3. Iznosi isplaćenih naknada članovima uprave nadzornog odbora izdavatelja korporativnih obveznica tijekom 2013., 2012. i 2011. godine

		Prosječan bruto iznos isplaćen članovima nadzornog odbora tijekom godine		Prosječan iznos ostalih nagrada isplaćenih članovima nadzornog odbora
		Fiksni iznos	Varijabilni iznos	
2013.	Broj izdavatelja	8	0	0
	Iznos	327.873	0	0
2012.	Broj izdavatelja	9	0	2
	Iznos	336.428	0	126.656,34
2011.	Broj izdavatelja	3	0	1
	Iznos	50.001	0	62.508

Izvor: Upitnik

- Kao ni u proteklom razdoblju, izdavatelji korporativnih obveznica nisu isplaćivali članovima nadzornih odbora varijabilne naknade, a u 2013. godini nije bilo ni isplata ostalih nagrada članovima nadzornih odbora.
- Tri izdavatelja u 2013. godini navela su kako se glavnoj skupštini podnosi godišnji izvještaj o nagradama članovima nadzornog odbora.

2.3.3. Transakcije s povezanim osobama

- Dva izdavatelja navela su da imaju interni propis postupanja u slučajevima transakcija s povezanim osobama u 2013. godini.

U Tablici 2.4. prikazan je iznos prijavljenih transakcija tijekom 2011., 2012. i 2013. godine koje je izdavatelj korporativnih obveznica sklopio sa sljedećim interesnim skupinama: s dioničarima koji imaju više od 5% temeljnog kapitala izdavatelja, s članovima uprave i nadzornog odbora izdavatelja, s višim rukovodstvom izdavatelja te unutar grupe kojoj izdavatelj pripada ili joj je na vrhu.

Tablica 2.4. Prosječan iznos prijavljenih transakcija s povezanim osobama tijekom 2011., 2012. i 2013. godine

		Bruto novčani iznos poslova (transakcija s povezanim osobama) koje je izdavatelj sklopio			
		s dioničarima koji imaju više od 5% temeljnog kapitala izdavatelja	s članovima uprave i nadzornog odbora izdavatelja	s višim rukovodstvom izdavatelja	unutar grupe kojoj pripada ili joj je na vrhu
2013.	Broj izdavatelja koji su prijavili transakciju	4	3	1	3
	Prosječan iznos transakcije u kunama	2.391.022.419	22.005.241	71.944.839	669.129.984
2012.	Broj izdavatelja koji su prijavili transakciju	5	4	2	3
	Prosječan iznos transakcije u kunama	2.195.173.621	21.978.025	36.174.739	616.632.660
2011.	Broj izdavatelja koji su prijavili transakciju	3	3	1	3
	Prosječan iznos transakcije u kunama	3.499.375.157	22.910.909	71.689.663	683.295.318

Izvor: Upitnik

- Tijekom 2013., jednako kao i prethodnih godina, daleko najveći iznos transakcija s povezanim osobama izdavatelji su sklopili s dioničarima koji imaju više od 5% temeljnog kapitala izdavatelja.

2.3.4. Sukob interesa

- Pet izdavatelja navelo je kako ima interni propis za prepoznavanje, sprječavanje i prijavljivanje sukoba interesa u 2013. godini (jednako kao i u 2012. i 2011. godini). Kao osnovne postavke internog propisa u vezi sa sukobom interesa izdavatelji su naveli sljedeće: transparentnost poslovanja, sprečavanje sukoba između privatnog i javnog interesa, načelo zabrane i ustaljene procedure prijave.
- Kao ni tijekom 2012. godine, ni jedan izdavatelj nije prijavio slučaj sukoba interesa tijekom 2013. godine.

2.4. Revizija i kontrola

2.4.1. Unutarnja revizija i kontrola

- Šest od 12 izdavatelja navelo je kako ima sustav unutarnje kontrole u 2013. godini.
- Pet od 12 izdavatelja navelo je kako ima sustav unutarnje revizije u 2013. godini.

2.4.2. Upravljanje rizicima društva

- Pet izdavatelja navelo je kako ima propisan interni propis za prepoznavanje, upravljanje i sprječavanje nastanka rizika u 2013. godini.
- Pet izdavatelja navelo je kako je imenovalo osobu zaduženu za upravljanje rizicima u 2013. godini. Kao funkciju navedene osobe izdavatelji su naveli internog revizora, člana uprave, direktora logistike te inspektora sigurnosti i zaštite okoliša.
- Kao najzastupljeniji rizici u izdavateljima korporativnih obveznica navedeni su operativni rizik, kamatni rizik, kreditni rizik, valutni i politički rizik.
- Pet izdavatelja (jedan manje nego 2012. godine) navelo je kako se tijekom 2013. godine materijalizirao neki od sljedećih rizika: rizik likvidnosti (tri izdavatelja), valutni rizik (jedan izdavatelj), kreditni rizik (jedan izdavatelj) te rizik makroekonomskog okruženja (jedan izdavatelj). Kao uzroci nastajanja navedenih rizika navedeni su: nedostatak likvidnih sredstava, smanjenje ekonomskih aktivnosti u državi, teškoće prilikom naplate potraživanja, obveze za kredite u stranoj valuti te recesija.

2.4.3. Vanjska revizija

- Ukupno 12 izdavatelja korporativnih obveznica koristilo je usluge devet različitih vanjskih revizora tijekom 2013. godine. Istog vanjskog revizora imala su tri izdavatelja.
- Na kraju 2013. godine prosječan broj godina korištenja usluga istog vanjskog revizorskog društva iznosio je 6,08 (5,86 u 2012. odnosno 5,36 u 2011. godini).
- Na kraju 2013. godine prosječan broj godina korištenja usluga istog ovlaštenog vanjskog revizora u istom revizorskom društvu iznosio je 4,75 (4,46 u 2012. odnosno 4,21 u 2011. godini).
- Bruto novčani iznos plaćen vanjskom revizorskom društvu za pružene usluge revizije tijekom 2013. godine navelo je 12 izdavatelja, a iznos se kretao od 50 tis. kuna do 1,87 mil. kuna. U prosjeku, vanjskim revizorima izdavatelji su isplatili 376 tis. kuna za pružene usluge revizije tijekom 2013. godine.
- Bruto novčani iznos plaćen vanjskom revizorskom društvu za ostale pružene usluge tijekom 2013. godine navelo je šest izdavatelja, a on se kretao od 2,2 tis. kuna do 530,6 tis. kuna. Kao usluge koje nisu revizorske, a za koje su izdavatelji tijekom 2013. godine isplatili novčane iznose vanjskim revizorskim društvima navedene su: konzalting, prevoditeljske usluge, usluge financijskog savjetovanja, usluge stručnog usavršavanja, pripreme radnje za postupak predstečajne nagodbe te održavanje seminara.
- Ni jedan izdavatelj korporativnih obveznica nije naveo da postoji povezanost vanjskog revizorskog društva i revizora s izdavateljem odnosno članovima uprave i nadzornog odbora te višeg rukovodećeg kadra izdavatelja.

Popis tablica

Broj tablice	Naziv	Stranica
	1. Godišnji izvještaj o korporativnom upravljanju izdavatelja dionica	
1.1.	Podjela izdavatelja prema grupama djelatnosti na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	7
1.2.	Iznosi naknada članovima uprave izdavatelja dionica tijekom 2013., 2012. i 2011. godine (u kn)	21
1.3.	Iznosi naknada članovima nadzornog odbora izdavatelja dionica tijekom 2013., 2012. i 2011. godine (u kn)	23
1.4.	Prosječni iznos prijavljenih transakcija s povezanim osobama tijekom 2011., 2012. i 2013. godine (u kn)	25
	2. Godišnji izvještaj o korporativnom upravljanju izdavatelja korporativnih obveznica	
2.1.	Temeljni kapital izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	32
2.2.	Iznosi isplaćenih naknada članovima uprave izdavatelja korporativnih obveznica tijekom 2013., 2012. i 2011. godine	43
2.3.	Iznosi isplaćenih naknada članovima uprave nadzornog odbora izdavatelja korporativnih obveznica tijekom 2013., 2012. i 2011. godine	44
2.4.	Prosječni iznos prijavljenih transakcija s povezanim osobama tijekom 2011., 2012. i 2013. godine	45

Popis grafikona

Broj grafikona	Naziv	Stranica
1. Godišnji izvještaj o korporativnom upravljanju izdavatelja dionica		
1.1.	Tržišna kapitalizacija uređenog tržišta Zagrebačke burze na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	8
1.2.	Vlasnička struktura izdavatelja dionica na dan 31.12.2013. godine	10
1.3.	Podrijetlo kapitala izdavatelja na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	11
1.4.	Prosječan broj članova uprave prema vrsti tržišta na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	13
1.5.	Zastupljenost muškaraca i žena u upravi na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	14
1.6.	Broj članova uprave koji su istovremeno članovi uprave/nadzornog odbora drugih izdavatelja u 2011., 2012. i 2013. godini	16
1.7.	Prosječan broj članova nadzornog odbora prema vrsti tržišta na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	17
1.8.	Zastupljenost muškaraca i žena u nadzornom odboru izdavatelja u 2011., 2012. i 2013. godini	18
1.9.	Ukupno isplaćeni bruto fiksni iznos članovima uprave (u mil. kn) tijekom 2013. godine u odnosu na tržišnu kapitalizaciju izdavatelja (u mlrd. kn)	22
1.10.	Sudjelovanje dioničara na glavnim skupštinama tijekom 2011., 2012. i 2013. godine	27
1.11.	Udio izdavatelja koji imaju ustrojen sustav unutarnje revizije u odnosu na tržišnu kapitalizaciju (u mlrd.kn.)	29
2. Godišnji izvještaj o korporativnom upravljanju izdavatelja korporativnih obveznica		
2.1.	Vlasnička struktura izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31.12.2013. godine	34
2.2.	Struktura imatelja korporativnih obveznica na dan 31.12.2013. godine	35
2.3.	Ukupan broj članova uprave na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	36
2.4.	Prosječan broj članova uprave izdavatelja obveznica na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	37
2.5.	Udio žena u upravi izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	38
2.6.	Ukupan broj članova nadzornog odbora na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	39
2.7.	Prosječan broj članova nadzornog odbora izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	40
2.8.	Udio žena u nadzornom odboru izdavatelja korporativnih obveznica na dan 31.12.2011., 2012. i 2013. godine	41